

JAARVERSLAG VAN DEN PARTIJSECRETARIS OVER 1911. ¹⁾

Inleiding.

Partijgenooten. Het inleidend woord tot het 17de jaarverslag eindigde aldus: „Thans hebben wij het begin van het tweede tienduizendtal bereikt; zorgt dat dit tweede tienduizendtal in minder dan de 17 jaren, die de eerste 10.000 hebben gebracht, vol wordt.”

Welnu, de partijgenooten hebben gezorgd, dat de strijd voor het tweede 10.000-tal prachtig is ingezet. Bijna 2600 leden er bij in één jaar; op het congres zal hoogstwaarschijnlijk wel de mededeeling kunnen gedaan worden, dat op 31 Maart 1912 de dertien duizend bereikt is; partijgenooten, het gaat goed zoo.

Hieronder volge dan het 18de jaarverslag van onze partij; een verslag, dat niet meer bedoelt dan te zijn een zeer beknopt overzicht van den groei onzer partij en van hare voornaamste verrichtingen in het algemeen en van het Partijbestuur in het bijzonder.

Voor hen, die meer uitvoerig omtrent de verrichtingen van het P. B. wenschen te worden ingelicht, verwijs ik naar de verslagen van de vergaderingen van het P. B., die steeds na iedere vergadering worden gepubliceerd.

Aantal afdelingen en leden.

Op 31 Dec. 1910 was het aantal afdelingen 220;
„ 31 „ 1911 „ „ „ „ 253.

In den loop van het jaar 1911 vermeerderde dus het aantal afdelingen met 33.

Het aantal leden der afdelingen steeg van 9992 op 31 Dec. 1911 tot 12582, vermeerderde derhalve met 2590 of met 25.9 pCt.. Over 1910 was de stijging van het ledental 5 pCt.

In 1906 bedroeg de stijging 666 leden, in 1907 952, in 1908 345, in 1909 736, in 1910 488 en in 1911 2590.

Dit is zeker een prachtig resultaat, waartoe de actie voor het petitionnement zeker belangrijk heeft bijgedragen.

In den loop van het jaar 1911 werden opgeheven of verdwenen de afdelingen: Amsterdam I—VI (gesplitst in Amsterdam I en Amsterdam VI), Arnhem—II (gevoegd bij Arnhem I), Berkhout, Eibergen, Gorredijk, Naaldwijk, Rijswijk—Voorburg (gesplitst in Rijswijk en Voorburg), met een totaal van 218 leden.

Het aantal leden daalde daardoor tot 9774 en het aantal afdelingen tot 212.

Opgericht werden in 1911 de afdelingen: Aduard, Appelscha, Achlum, Arum, Amsterdam I, Amsterdam VI, Brummen, Bleyerheide, Beetsterzwaag, De Bildt, Drouwenmond, Drachtster Compagnie, Donkerbroek, Dedemsvaart, Dubbeldam, Echten—Oosterzee, Eygelshoven, Ferwerd, Gorssel, Ginneken, Halfweg, St. Jacobie Parochie, Kimswerd, Kloosterbosch, Lippenhuizen, Noordwolde, Oosterwolde, Ouderberkoop, Ommen, Peperga, Petten, Pingjum, Rijswijk, Scherpenzeel, Tjummarmarum, Terborg, Voorburg, Warfum, Woltersum, in totaal

39 afdelingen. Deze afdelingen hadden op 31 December l.l. een totaal ledenaantal van 682, terwijl de afdelingen, die het geheele jaar bestonden, met 1873 leden vooruitgingen.

Het aantal vrouwelijke leden bedroeg, voor zoover daarvan opgave gedaan is, 1500, verdeeld over 112 afdelingen.

Het aantal verspreide leden bedroeg op 31 December 131, met deze mee steeg dus het ledental tot 12713.

Volgens den kwartaalstaat was de loop van het ledenaantal der afdelingen in 1911 als volgt:

31 Dec. 1910..... 9992; 31 Maart..... 10857;
30 Juni 1911..... 11243; 30 Sept. 1911..... 11813
en 31 Dec. 1911..... 12582.

De toeneming was in de drie grootste plaatsen als volgt:

	31 Dec. 1910	31 Dec. 1911
Amsterdam	2068	2658
Rotterdam	760	925
Den Haag met Scheveningen	501	749

Al moge deze toename nu niet onbeteekenend zijn, voldoende is deze in het geheel niet; ook niet voor Amsterdam, al is zij daar dan ook het grootst. Ik heb maar te wijzen op het groot aantal arbeiders georganiseerd in de vakbonden, die deel uitmaken van het N.V.V., om deze uitspraak te motiveeren.

De verdeling der afdelingen volgens haar ledenaantal, was de laatste 3 jaren als volgt:

	31 Dec. 1909	31 Dec. 1910	31 Dec. 1911
met hoogstens 25 leden	118	127	146
„ 26 tot en met 50	44	49	50
„ 51 „ „ „ 100	24	25	34
„ 101 „ „ „ 200	11	10	11
„ 201 „ „ „ 300	4	5	8
„ 301 „ „ „ 400	2	—	—
„ 401 „ „ „ 500	1	3	—
„ 501 „ „ „ 600	1	1	2
„ 601 „ „ „ 700	—	—	1
„ 901 „ „ „ 1000	—	—	1

De verdeling der afdelingen over de provincies was de laatste drie jaren als volgt:

	Aantal afdelingen		
	31 Dec. 1909	31 Dec. 1910	31 Dec. 1911
Groningen	23	20	26
Friesland	48	58	71
Drenthe	3	7	8
Overijsel	19	19	23
Gelderland	23	24	22
Utrecht	5	4	7
Noord-Holland	34	35	38
Zuid-Holland	32	33	34
Zeeland	7	7	7
Noord-Brabant	6	6	7
Limburg	4	7	10
	205	220	253

Samenstelling van het Partijbestuur.

Overeenkomstig het bepaalde bij Statuten en Reglement der Partij waren door de afdelin-

¹⁾ Voor zoover dit verslag melding maakt van de verrichtingen van het Partijbestuur, loopt dit van het vorige Congres tot de laatste vergadering van het P. B.

gen kandidaten gesteld voor lid van het Partijbestuur.

Van de kandidaten, die gesteld waren voor lid van het Dagelijksch Bestuur, verklaarden alleen Van Kuijkhof, Vliegen en Wibaut een benoeming te aanvaarden, zoodat dezen volgens art. 11 der Statuten gekozen waren.

Daar van deze drie alleen Vliegen verklaarde een benoeming als voorzitter aan te nemen, was deze dus als voorzitter gekozen.

Van de kandidaten voor de overige plaatsen in het Partijbestuur verklaarden zich beschikbaar: Troelstra, Schaper, Mendels, Van der Goes, Spiekman, Hermans, Van Leeuwen, Sannes, Bergmeijer en Baart.

Bij een stemming over deze kandidaten in de afdelingen werden uitgebracht 4555 geldige stemmen, waarvan op Troelstra 4425, op Schaper 4230, op Mendels 3890, op Van der Goes 3762, op Spiekman 3502, op Hermans 2973, op Van Leeuwen 1383, op Sannes 1169, op Bergmeijer 1125 en op Baart 336 stemmen. Gekozen waren dus de eerste zes.

Voor 1911—1912 was het Partijbestuur daardoor samengesteld als volgt:

Vliegen, voorzitter, Van Kuijkhof, secretaris-penningmeester, Wibaut, Van der Goes, Hermans, Mendels, Schaper, Spiekman en Troelstra.

Het Partijbestuur koos tot 2den voorzitter Schaper en tot 2den secretaris Wibaut.

Congresbesluiten en hunne uitvoering.

Het congres van 1911 nam de volgende besluiten:

A. Sociale Verzekering.

Het congres der S. D. A. P. te Utrecht 1911, Overwegende,

dat de arbeiders in de kapitalistische maatschappij in den regel slechts een zoo laag loon verdienen, dat dit nauwelijks voldoende is ter bevrediging van hunne noodzakelijke levensbehoeften gedurende den tijd dat zij werken, zoodat zij in nood en ellende verzinken, wanneer zij verhinderd zijn hunne arbeidskracht te gelde te maken, hetzij door ziekte, ongeval, invaliditeit, ouderdom of werkloosheid — arbeiders ook door zwangerschap of moederschap —;

dat het noodzakelijk is, in dezen nood der arbeiders te voorzien, zoowel in het belang der arbeidersklasse als in dat der geheele maatschappij;

verdert — onverminderd andere maatregelen van staats- en gemeentezorg — een goed ineensluitende sociale verzekering op de volgende grondslagen:

een recht op ouderdomspensioen worde ingesteld voor arbeiders en met hen gelijkgestelden, ingaande op 60-jarigen leeftijd, alsmede een weduwen- en weezen-pensioen;

een invaliditeitspensioen wordt verzekerd aan alle loontrekkenden, die door invaliditeit de beschikking over hun arbeidskracht hebben verloren;

de ongevallenverzekering worde uitgebreid over alle loontrekkenden, met ruime opvatting van het begrip „bedrijfsongeval”, zoodat hieronder ook de beroepsziekten en de beroepsinvaliditeit vallen;

een verplichte ziekteverzekering worde ingevoerd, zoowel ten dienste van een behoorlijke verpleging van den arbeider en zijn gezin als van een geldelijke uitkeering wegens loonderving, benevens een moederschap-verzekering als geldelijke tegemoetkoming

in de kosten van bevalling, ook voor vrouwen, die enkel gezinsarbeid plegen te verrichten; een werkloosheidsverzekering worde van staats- en gemeentewege bevorderd.

Ten aanzien van de invaliditeits-, ongevallen- en ziekteverzekering moet vrijwillige toetreding voor zelfstandigen openstaan.

Daar de arbeiders in het kapitalistische loonstelsel rechte niet verplicht zijn, de kosten dezer sociale verzekering te dragen, dienen deze in het algemeen te worden opgebracht door de gemeenschap en het bedrijf, waarom het congres in de eerste plaats eischt een verdeling der lasten als volgt:

het ouderdoms- en weduwen- en weezenpensioen worde betaald door den Staat;

de Staat en de werkgevers brengen samen de lasten op voor de invaliditeitsverzekering;

de ongevallenverzekering kome geheel ten laste van de werkgevers, waarbij elke afwetteling der kosten op den Staat of de arbeiders met kracht moet worden bestreden;

terwijl het belang van den invloed der arbeiders door middel van hun vakorganisatie en van het beheer der kassen wettigt, dat:

de werkloosheidsverzekering worde gedragen door het Rijk, de gemeente en de arbeiders;

de ziekte- (met inbegrip van begrafenis- en moederschaps-) verzekering voor één derde worde betaald door de werkgevers, die bovendien de volle premie voor het bijzonder ziekterisico van hun bedrijf hebben op te brengen; voor één derde door de arbeiders en voor één derde door den Staat. De gemeente steune in zake premies van werklozen en desverleischt in die der losse arbeiders en der arbeiders met de allerlaagste loonen.

Betreffende de organisatie der sociale verzekering moet zoover mogelijk worden gegaan in de toekenning van zelfbestuur voor de verzekerden, zoodat met name de invaliditeits- en ziekte-kassen organische en democratisch bestuurde lichamen vormen, de laatste plaatselijk ingericht, met bevoegdheid tot federatie. De werklozenverzekering moet van de nationale vakorganisaties of daarmee gelijk te stellen corporatiën uitgaan, in den zin als bedoeld in de resolutie 1908 van het Ned. Vakverbond, met onthouding van allen dwang tot opneming van ongeorganiseerden.

In zake de onderdeelen der sociale verzekering worde, in alle instantiën, beroep op een leekenrechtspraak ingevoerd.

Het congres doet een beroep op alle arbeiders, georganiseerd in de politieke en de vakbeweging, om voor deze eischen den strijd met kracht en energie aan te binden en de noodige macht te ontwikkelen om deze maatregelen op de bezittende klasse te veroveren.

B. Jeugd-Organisatie.

Alle afdelingen richten, in plaatsen waar daartoe de noodige deelneming is te vinden, een jongelieden-organisatie op.

Deze organisatie bestaat uit jongelieden van 14 tot 18 jaar. Leden van de S. D. A. P. tusschen 18 en 20 jaar, kunnen tevens lid zijn van de jongelieden-organisatie.

Deze J. O. wordt bestuurd door de jongelieden zelf, onder toezicht van een gedelegeerde, aangewezen door het afdelings- of federatiebestuur.

Het reglement en het program van werkzaamheden dezer jeugd-organisatie vereischen de goedkeuring van het Partijbestuur.

Doel der organisatie is: de ontwikkeling te bevorderen, waarbij vooral het oog zal worden gehouden op die kennis, die den leden later in de arbeidersklasse van dienst kan zijn (kennis van staat- en huishoudkunde, taal, geschiedenis, aardrijkskunde, organisatie, administratie enz.). Ook lichamelijke ontwikkeling en ontspanning liggen op den weg dezer J. O.

Aan het P. B. wordt opgedragen te onderzoeken of ten behoeve dezer J. O. de stichting van een afzonderlijk jongeliedenblaadje mogelijk is.

C. Motie-Ziektewet-Talma.

Het congres der S. D. A. P., kennis genomen hebbende van de plannen der regering inzake de ziekteverzekering in verband met de reorganisatie der Ongevallenwet en verwijzende voor wat betreft de eischen der Partij betreffende de sociale verzekering in het algemeen naar de desbetreffende resolutie; overwegende:

1o. dat het ontwerp-ziektewet, in strijd met alle redelijke eischen op dit gebied, den arbeiders geen geneeskundige hulp etc. waarborgt;

2o. dat de ziekte-uitkeering in geld zich slechts bepaalt tot de helft van het gemiddelde loon en geen voldoende uitzicht gegeven wordt op verhooging van dit bedrag;

3o. dat eerst vanaf den vijfden dag na den aanvang der ziekte uitkeering zal geschieden;

4o. dat de arbeider van de kosten dezer geldelijke uitkeering de helft zal hebben te betalen, terwijl den werkgever geen lasten worden opgelegd terzake van het verhoogde bedrijfsrisico in ongezonde bedrijven en voor de gezinsverzekering en zulks in strijd met hetgeen door vroegere regeringen reeds werd aangeboden;

5o. dat staat en gemeente geen aandeel leveren in de kosten der verzekering zelve, terwijl toch de overheid bij inwerkingtreding eener ziektewet kosten voor armenzorg zal besparen;

6o. dat bij dit alles op grove wijze inbreuk zal worden gemaakt op de verkregen rechten der arbeidersklasse, doordat in de eerste weken na een ongeval in plaats van 70 pCt. ongelukuitkeering slechts 50 pCt. ziekengeld zal worden vergoed, terwijl de helft van het bedrag, dat door de ziekenkassen zal worden uitgekeerd tengevolge van ongeval, voortaan door de arbeiders moet worden opgebracht;

7o. dat de losse arbeiders voor een groot deel en de dienstboden geheel van de werking der wet zullen worden uitgesloten, terwijl vooral eerstgenoemden juist groote behoefte hebben aan steun vanwege de gemeenschap;

overwegende voorts, dat in stede van eenvoudige lokale ziekenkassen, met zelfbestuur vanwege de verzekerden, omslachtige organisaties als de Raden van Arbeid zullen worden geschapen, waarin bureaucratie en ondernemersdom een overwegende rol zullen kunnen spelen, terwijl de ongevallenverzekering niet eens zal worden ontlast van administratieven omslag;

protesteert met kracht tegen een verplichte verzekering, zooals deze in het regeringsontwerp is belichaamd, roept de georganiseerde arbeiders en hunne vertegenwoordigers in het parlement op om tegen dit product van kapitalistische onbelfolpen wetgeving ernstig op te

komen en met name zich tot het uiterste te verzetten tegen den aanslag, welke op de rechten der arbeiders inzake de Ongevallenwet wordt gedaan.

D. Petitionnement.

De aanbieding van het petitionnement zal plaats hebben den derden Dinsdag in September; op den dag daaraan voorafgaande worden zooveel mogelijk vergaderingen en betoogingen voor de invoering van het algemeen kiesrecht gehouden.

E. Het volgende congres wordt te Leiden gehouden.

F. De redactie van „Het Volk” en „Het Weekblad” zijn herbenoemd.

G. Tot leden der Commissie voor Geschillen tusschen inzenders-partijgenooten en de redacties van „Het Volk” en „Het Weekblad” zijn benoemd: J. G. van Kuijkhof, J. W. Matthijsen en C. Thomassen.

Van deze besluiten behoeften alleen die genoemd sub A en B aan het referendum in de afdeelingen worden onderworpen.

De uitslag hiervan was, dat voor de resolutie sociale verzekering werden uitgebracht 3921 stemmen; er tegen 316 en 283 stemmen blanco.

Vóór de resolutie betreffende Jeugdorganisatie werden uitgebracht 3727 stemmen; er tegen 264 en 518 blanco.

Jeugdorganisatie.

Ter uitvoering van de opdracht van het congres werd op een der vergaderingen van het Partijbestuur de volgende circulaire vastgesteld (zie bijlage A) en aan de afdeelingen toegezonden.

In enkele plaatsen van het land zijn jeugdorganisaties opgericht; wij hopen, dat de organisatie ervan in meerdere plaatsen krachtig zal worden aangepakt.

Een onderzoek naar de mogelijkheid van de uitgave van een blad voor de jeugdorganisatie heeft plaats gehad en het definitieve plan daarvoor kan op het congres worden meegedeeld.

Een moeilijkheid bij de organisatie van alle jongelieden, die in aanmerking komen in een jeugdorganisatie van de Partij te worden betrokken, werd in Amsterdam gevoeld. Hier werkt de Centrale Commissie voor Arbeidersontwikkeling, voortgekomen uit een samenwerking van den Bestuurdersbond en de Federatie der Partij. Deze commissie, die op zeer uitgebreid terrein werkt, heeft als onderdeel van haar taak de organisatie van de jeugd en wordt nu in de uitvoering van dit gedeelte van haar taak belemmert door de bepaling, dat de afdeelingen of federaties der Partij de jeugdorganisatie moeten beschouwen als een deel van haar arbeid. Een voorstel om deze organisatorische moeilijkheid op te heffen komt op het congres aan de orde, zoodat de Partij gelegenheid krijgt zich er over uit te spreken.

Kiesrechtactie.

De kiesrechtactie werd voor een groot deel gevoerd door het Comité van Actie voor het Volkspetitionnement. Voor een overzicht van zijn werk kan verwezen worden naar het artikel daaromtrent in het Jaarboekje 1912, door den secretaris van het comité.

Deze kon in zijn beschouwing over de uiterlijk waarneembare resultaten van deze actie alleen wijzen op het aantal handteekeningen, zoo men weet bijna 318.000, doch niet op de

toeneming van het aantal afdelingen en het ledental der Partij en moest hiervoor verwijzen naar mijn verslag over het afgelopen jaar. Wat toen een vermoeden was, is bewaarheid. Zoals reeds is meegedeeld, de Partij nam in ledental toe als geen jaar tevoren, nl. met niet minder dan 2600.

De organisatie van de betooging op „den Rooden Dinsdag” en de leiding ervan bleef berusten bij het Partijbestuur; de propaganda ervoor bij het Comité van Actie. Door het comité werd voor de propaganda voor dezen dag verspreid een exemplaar van „De Rooze Dinsdag” in 100.000 stuks, speciaal bestemd voor de georganiseerde arbeiders en een tweede vlugschrift van dienzelfden naam in 125.000 exemplaren werd verspreid in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag.

Nadat het P. B. had vastgesteld, hoe het zich voorstelde, dat de aanbidding van het petitionnement zou kunnen plaats hebben, werden de afdelingen en federaties hiermee in kennis gesteld en deze uitgenoodigd zoo krachtig mogelijk haar steun te verleenen.

Vanwege het Partijbestuur verscheen een oproep: „Aan de Nederlandsche Arbeiders” tot deelname aan de betooging op 19 September. (Zie bijlage B.) Dit manifest werd verspreid in een aantal van 327.000 exemplaren. Bovendien werd dit manifest begeleid van een uitnodigingscirculaire tot deelname aan ruim 700 organisaties toegezonden.

De betooging van den 19en September 1911, de eerste op een gewonen dag in de week, is schitterend geslaagd; het was een indrukwekkende stoet van mannen en vrouwen, die dien dag door Den Haag trokken, teneinde de regering te overhandigen het adres, geteekend door ruim 300.000 meerderjarige mannen en vrouwen, waarin den eisch gesteld was van invoering van algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen als grondslag voor het verkrijgen van die talrijke hervormingen, waarop reeds zoovele jaren tevergeefs gewacht wordt.

De beteekenis van dezen dag kon niet verkleind worden door de daad van een minister, die den triesten moed had de vertegenwoordigers van die duizenden niet te woord te willen staan, doch hen te doen ontvangen op de mat van zijn bureau, door zijn bode. Tegenover het grootsche van de betooging, was dit een daad van benepenheid, waarover het beter is maar verder te zwijgen.

Na de betooging kwam de kiesrechtzaak ter sprake in de Kamer en hierbij herdenken wij de treurige houding door de meerderheid tegenover het in behandeling nemen van een voorstel van onze fractie, aangenomen; het verzet van onze fractie door middel van obstructie, ten einde den heeren duidelijk te maken, dat ook tegenover een kleine fractie de parlementaire wellevendheid dient in acht te worden genomen; en aan het debat over het kiesrecht bij het voorstel van onze fractie.

In een manifest van het P. B. werd de stand van het kiesrechtvraagstuk uiteengezet. (Zie bijlage C.) Dit manifest werd door tal van afdelingen verspreid.

Bij een bespreking over de wijze, waarop de kiesrechtactie zou worden voortgezet, werd besloten voorloopig de actie op de gewone wijze te blijven voeren, op al onze vergaderingen den eisch van het algemeen kiesrecht naar voren te brengen en na de verschijning van het rap-

port van de commissie voor de grondwetsherziening de verdere actie te bespreken.

Algemeen Vrouwenkiesrecht.

Uit het aantal handteekeningen van vrouwen op het petitionnement ter invoering van het algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen, is duidelijk gebleken dat de belangstelling en de bewustwording van de vrouwen in den socialen strijd zeer sterk is toegenomen, zoodat de Partij met haar eisch van algemeen vrouwenkiesrecht daarbij steunt op de arbeidsters en arbeidersvrouwen zelf.

Deze toenemende belangstelling en bewustwording van de vrouwen zelf gaat natuurlijk gepaard met sterkere toetreding der vrouwen tot de Partij, zoodat uit het aantal blijkt, genoemd in het begin van dit verslag.

Op de internationale vrouwenconferentie van 1910 te Kopenhagen, werd besloten ieder jaar een internationalen vrouwendag te houden voor de propaganda van het algemeen vrouwenkiesrecht. Op verzoek van den Bond van S.D. Vrouwenclubs zegde het Partijbestuur zijn volledige medewerking toe voor het welslagen van dezen dag; de nadere plannen daarvoor moesten nog uitgewerkt worden. Als nu de Partij deze beweging steunt met de kracht, waarover zij kan beschikken, dan zal ook ons land in deze internationale demonstratie voor het algemeen vrouwenkiesrecht zeker op waardige wijze haar plaats innemen.

Omtrent een tweetal punten was door het P. B. op het congres toezegging gedaan en wel ten opzichte van de schriftelijke propaganda en ten opzichte van het onderwerp: „Grond aan Arbeiders”.

Reeds lang bestond bij het P. B. de overtuiging, dat de schriftelijke propaganda der partij te voeren door vlugschriften, brochuren van grooteren en kleineren omvang, meer systematisch moest gebeuren dan dit tot nu toe was gebeurd. Er moest een persoon of er moesten personen zijn, wier aangewezen taak het was voortdurend na te gaan, waaraan behoefte was en te zorgen, dat, wanneer door de Partij de een of andere actie werd aangegaan, deze ook voorzien was van het noodige strijdmateriaal. De goede ervaring, opgedaan met de commissie voor de schriftelijke propaganda ten behoeve van de actie voor het petitionnement, deed het P. B. besluiten voor deze taak een commissie in te stellen.

Tot leden dezer commissie werden benoemd Ed. Polak, De Rooze, Albarda, Mathijssen en Van der Waerden. In verband hiermee moest de vraag opgelost worden of de exploitatie en administratie der geschriften moest blijven opgedragen aan een daarvoor aangestelde beambte, zoodat tot nog toe het geval was geweest, of dat daarvoor een anderen weg zou moeten worden ingeslagen.

De directeur van de drukkerij „Vooruitgang”, partijgenoot Masereeuw, deed het aanbod de exploitatie en administratie der geschriften, door de Partij uit te geven, op zich te nemen.

Nadat het P. B. deze zaak in ernstige overweging genomen had, besloot het op dit denkbeeld in te gaan en werd tusschen het P. B. en den directeur der drukkerij een overeenkomst aangegaan betreffende de exploitatie der Partij-uitgaven.

De verhouding tusschen den directeur en de commissie onderling en ten opzichte van het P. B. werd vastgesteld en hiermee was den

grondslag gelegd voor de instelling, die, beter dan tot nog toe, zou zorgen voor de behoeften aan propagandageschriften enz.

De commissie en de directeur der drukkerij zijn nu gedurende eenigen tijd aan het werk en ik geloof niet te veel te zeggen, wanneer ik de meening uitspreek, dat deze zaak nu on-eindig veel beter behartigd wordt dan vroeger en dat met gerustheid hun verdere werkzaamheden kunnen worden afgewacht.

Wat het tweede betreft, het onderwerp „Grond aan Arbeiders”, het P. B. is hiermee nog niet zoo ver, dat een rapport hierover de Partij kan worden voorgelegd. Een schrijven, bevattende een overzicht van het-geschied sedert 1905 omtrent dit onderwerp in de Partij is voorgevallen, gevolgd door een 29 vragen op dit onderwerp betrekking hebbende, werd opgesteld en gezonden aan een aantal personen, waarvan bekend was, dat zij in dit vraagstuk bijzonder belang hadden gesteld, of, waarvan mocht aangenomen worden, dat zij competent waren de noodige inlichtingen te verschaffen.

Het ingekomen materiaal is nog niet verwerkt, zoodat nadere mededeelingen hieromtrent eerst in den loop van het volgende Partijjaar gegeven kunnen worden.

Eenige weken vóór het vorige congres werd door Partij en Vakverbond gezamenlijk de groote betooging gehouden voor den 10-urendag, te Amsterdam.

Niet lang daarna verscheen het ontwerp van wet voor de invoering van den 10-urendag van onze Kamerfractie.

Het is bekend, dat de Katholieke vakbeweging het noodig had geacht een meeting te beleggen ter verheerlijking van minister Talma; een werkje dat men niet anders meende te kunnen doen dan door allerlei onware voorstellingen te geven over den arbeid en het optreden van onze partijgeooten in de Kamer; er werd van gemaakt een scheldmeeting tegen onze partij.

De Partij en het Vakverbond bleven niet achter met hun antwoord. Den 14 den December werd te Utrecht een meeting belegd, die schitterend slaagde en een krachtig protest was tegen de vele leugens en verdachtmakingen, die de katholieke leiders noodig hadden geacht om het jammerlijk fiasco van de coalitie op het gebied van de sociale wetgeving te verdoezelen.

In verband met het bovenstaande mag hier zeker gewezen worden op de indiening door Troelstra van zijn bekende pensioenmotie. Er is een ontwerp van wet tot verzekering tegen de geldelijke gevolgen van invaliditeit en ouderdom ingediend. Het is zeer twijfelachtig of deze wet vóór 1913 zal zijn aangenomen, doch al is dit het geval dan zal het nog jaren duren voordat de wet in werking treedt. Eerst zullen de Tariefwet, de Radenwet, een wet op den Rijkssbank moeten zijn behandeld en aangenomen en daarna zullen omtrent een 70-tal ontwerpen maatregelen van bestuur genomen moeten worden of ministeriële besluiten uitgevaardigd worden en eerst dan zal aan de 70-jarige loonarbeiders en de ouderen een pensioen van f 2.— per week worden uitgekeerd. Wordt er op deze manier gewerkt, dan zal het nog jaren en jaren duren

voor een der ouden van dagen geholpen wordt. In de motie nu wordt voorgesteld art. 357 van het wetsontwerp afzonderlijk tot wet te verklaren, waardoor onmiddellijk de 70 jaar en oudere loonarbeiders recht verkrijgen op het pensioen. De Kamer verwierp het dadelijk in behandeling nemen en eenige weken geleden weigerde de Kamer de motie nog vóór Paschen in behandeling te nemen.

De talrijke vergaderingen over deze motie in het land gehouden, de talrijke adressen en sympathiebetuigingen aan de Kamer gezonden voor deze motie, wijzen er op, dat het denkbeeld van Troelstra door de arbeiders met enthousiasme is ontvangen en dat de volksvertegenwoordiging door inwilliging van het gevraagde, althans iets zou doen om aan de nooden van een groot deel van het volk tegemoet te komen.

Het Partijbestuur vond in de indiening van de motie-Troelstra aanleiding in een manifest „Aan het Nederlandsche Volk” uiteen te zetten op welke wijze de regeering inderdaad iets goeds kan doen in tegenstelling met haar voornemen om eerst het geld door hooge tarieven te halen uit de zakken der arbeiders. (Zie bijlage D.)

Het manifest werd in 200.000 exemplaren door de afdelingen verspreid.

Een afzonderlijke actie tegen de Tariefwet werd tot nu toe niet gevoerd; het spreekt echter vanzelf, dat op alle vergaderingen, dit ontwerp een punt van bespreking heeft uitgemaakt. Twee brochuren, een van Vliegen en een van Wibaut, hebben het materiaal geleverd om ons allen in staat te stellen de arbeidersklasse het verwerpelijke van een dergelijken socialen maatregel te doen inzien.

Waar voor al deze onderwerpen van sociale wetgeving de Partij zoo krachtig en eensgezind heeft kunnen optreden, is de zeeliedenstaking de oorzaak geweest, dat zich in de Partij verdeeldheid deed gevoelen over de vraag, of de Partij, nadat het Vakverbond had besloten alleen de zeelieden, die in een modernen bond waren georganiseerd te steunen, een steunbeweging had moeten organiseren voor alle in staking zijnde zeelieden.

Een voorstel van een zijner leden, dat de Partij een oproep zou doen om steun voor de zeeliedenstaking en de in te komen gelden bestemd zouden worden voor alle stakende zeelieden zonder onderscheid van organisatie, werd door het P. B. verworpen. (Zie verslag vergadering P. B. van 5 Juli 1911.)

Afgescheiden van deze vraag, of het P. B. in dit bepaalde geval tot steun had moeten besluiten, of liever naar aanleiding hiervan, werd de vraag gesteld of de Partij in dergelijke gevallen de leiding van het N.V.V. had te volgen, of onafhankelijk hiervan haar standpunt had te bepalen.

Een samenspreking van het Partijbestuur met het bestuur van het N.V.V. had plaats en besloten werd, dat een commissie, bestaande uit drie leden van het P. B. en drie van het bestuur van het N.V.V. de kwestie nader zou bespreken en een rapport er over zou opstellen.

Deze commissie bestaat uit Troelstra, Vliegen en Wibaut voor het P. B. en Oudegeest, v. d. Tempel en Bruens voor het N.V.V.

Door vier partijgenooten werd in dit partijjaar gebruik gemaakt van hun recht om tegen een door hun afdeling uitgesproken roye-

ment in beroep te komen bij het Partijbestuur. In twee gevallen werd het roeyement gehandhaafd, in één geval werd het opgeheven, nl. in het geval Muller en één beroep is nog in behandeling.

Verkiezingen.

In 1911 hadden de periodieke verkiezingen plaats voor de gemeenteraden en in tal van gemeenten werd door onze partijorganisatie aan den strijd deelgenomen. Het resultaat was, dat het aantal gemeenteraadsleden, dat op het einde van 1910 120 bedroeg, steeg tot 172. (Voor de namen der gemeenteraadsleden en der gemeenten, waar partijgenooten zitting hebben, kan verwezen worden naar het Jaarboekje 1911 en 1912.) In tien gemeenten, waar nog geen sociaal-democraat zitting had, werd een partijgenoot gekozen, nl. in Hoorn, Ouwkerk (Z.), Schoten, Sneek, Uithuizen, Vlissingen, Zaandijk, Zutphen.

In de gemeenten Barradeel, Franeker, Uithuizermeeden en Winschoten werd de aftredende sociaal-democraat niet gekozen.

Aan tusschentijdsche verkiezingen voor de Staten werd deelgenomen in de provinciën Groningen (district Winschoten), Utrecht (district Utrecht) en Noord-Holland (Amsterdam VII). Alleen in het eerstgenoemde district kwam onze partijgenoot in herstemming. De uitslag van de herstemming was, dat de vrijzinnig-democraat gekozen werd met 1438 stemmen tegen 1321 stemmen op partijgenoot K. Meijer.

Aan een tusschentijdsche Kamerverkiezing werd in het begin van het jaar 1912 deelgenomen door de Partij in het district Hilversum; onze candidaat viel bij eerste stemming uit; bij de herstemming werd de candidaat van de vrijzinnigen gesteund.

Redactie „Volk” en „Weekblad”.

In de redactie van „Het Weekblad” kwam in dit jaar geen wijziging. Ook in de samenstelling van de redactie van „Het Volk” kwam geen verandering. Na afloop der werkzaamheden van Hegeraat als secretaris van het Comité van Actie kwam hij weder in zijn functie van redacteur en eindigde hiermede de tijdelijke werkzaamheid van Looiput als redacteur van „Het Volk”. Het blad zelf werd uitgebreid door vermeerdering van het aantal bijbladen en voor de abonnees werd een gratis-verzekering tegen ongelukken ingevoerd.

De commissie voor geschillen tusschen de redactie van deze bladen en inzenders-partijgenooten bestond uit Matthijssen, Thomassen en Van Kuijkhof. Het verslag van haar werkzaamheden wordt den afdeelingen toegezonden, waarnaar derhalve hier verwezen wordt.

Propagandisten en provinciale bladen.

Tegen het einde van het eerste half jaar van 1911 werd door Leeuwenburg ontslag genomen uit zijn betrekking van propagandist voor Twenthe. Hoewel getracht is in deze vacature te voorzien is men hierin tot nu toe nog niet geslaagd.

Overigens kwam er geen verandering in het aantal bezoldigde propagandisten. Voor hun werkzaamheden kan verwezen worden naar hun verslagen, die aan dit verslag zijn toegevoegd.

In de provinciale bladen kwam geen verandering dan alleen deze, dat de redactie en administratie van „De Eendracht” naar Breda werd overgebracht en de naam veranderd werd in „De

Strijd”; het blad „De Sociaal-Democraat” werd verplaatst naar Meppel en werd een blad voor de federatie Drenthe.

Ook in dit jaar kwam het weder voor, dat het Partijbestuur regelend moest optreden ter vaststelling van het terrein van werkzaamheid van een provinciaal orgaan.

Naast „Het Volk” met „De Notenkraaker” en „Het Weekblad” bestaan er 19 weekbladen, opgericht door afdeelingen en federaties; verder wordt door een groep partijgenooten uitgegeven „De Blijde Wereld”.

De Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs geeft een tweemaal per maand verschijnend blad uit met „Kinderblad” en de Vereeniging van Soc.-Dem. Gemeenteraadsleden heeft als orgaan „De Gemeente”, een maandblad.

Bovendien bestaat er nog het maandblad „De Nieuwe Tijd”, waarvan de redactie bestaat uit leden der Partij en van de S. D. P.

Vrouwenorganisatie.

Zooals bekend is, bestaat er naast de Partij een organisatie van vrouwen, die zich tot taak heeft gesteld de propaganda voor het socialisme onder de vrouwen te bevorderen. In de Partij wordt over het noodzakelijke of het gewenschte van het bestaan van deze organisatie verschillend gedacht. Reeds meerdere malen stond op de agenda van het congres, een voorstel, waarbij deze organisatie werd erkend en haar verhouding tot de Partij omschreven. In een van zijn laatstgehouden vergaderingen keurde het P. B. het reglement van den bond goen en plaatste als gevolg daarvan weder een voorstel op den beschrijvingsbrief betreffende den Bond van Vrouwenclubs.

Laten wij hopen, dat er nu gelegenheid zal zijn om hierover een beslissing te nemen.

Internationale verbinding.

De Partij maakt deel uit van het Internationaal Socialistische Bureau en is daarin vertegenwoordigd door twee van zijn leden. De publicaties van dit bureau, voor zoover daarvoor geschikt, worden door „Het Volk” gepubliceerd.

De Partij had dit jaar gelegenheid om aandeel te nemen in de uitvoering van een besluit van het Int. Soc. Bureau. Het bureau had n.l. besloten naar aanleiding van den oorlog van Italië met Turkije, in alle hoofdsteden van de landen internationale meetings tegen den oorlog te beleggen.

In Amsterdam werd deze meeting den 5den November gehouden; ze slaagde goed; als sprekers traden op de beide leden van het Int. Bureau Anseele en Troelstra.

Het spreekt vanzelf, dat in het bovenstaande niet alle onderwerpen zijn genoemd, waarmede het P. B. in het afgelopen partijjaar zich had bezig te houden.

Tal van zaken van meer organisatorischen aard vroegen de medewerking van het P. B. in zijn geheel of van het D. B. en van het Partijsecretariaat.

Het vorige jaar wees ik in mijn verslag meer in het bijzonder op de werkzaamheden van het Secretariaat; ik kan dit nu achterwege laten, temeer omdat het P. B. in een van zijn laatste vergaderingen besloot, naast de aanstelling van meerdere kracht voor het zuiver administratieve werk van het secretariaat aan het congres het voorstel te doen tot de aanstelling van een bezoldigden functionaris naast den Partij-

secretaris, ten einde het organisatorische en propagandistische werk van het Partijsecretariaat beter tot zijn recht te doen komen dan tot nu toe met het groot aantal afdelingen en de overlading met allerlei administratief werk mogelijk is.

Werkzaamheid en toestand der afdelingen.

Evenals vorige jaren werd tegen den tijd, dat de afdelingen haar verslag van werkzaamheden en over den toestand der afdelingen moesten inzenden, een circulaire aan de afdelingssecretarissen gezonden, bevattende de punten, waaromtrent gegevens werden gevraagd. Deze punten waren:

A. Meedoen aan de verkiezingen: a. voor de Kamer, b. voor de Staten, c. voor de Gemeenteraden. Hierbij vermelden of de afdeling zelfstandig optrad of in combinatie met andere afdelingen der partij; het resultaat, aantal stemmen op den candidaat en de andere candidaten, vermelden of de candidaat gekozen werd, in herstemming kwam of afviel. Zoo er herstemming is geweest, ook daarvan het resultaat mededeelen. Indien de afdeling bij eerste stemming of bij herstemming een anderen candidaat, geen partijgenoot gesteund heeft, wil dat dan opgeven en ook met welk gevolg dat is geschied.

B. Mededeelen, of de afdeling deel uitmaakt of heeft uitgemaakt van andere combinaties, als Bestuurdersbonden enz.

C. Overige propaganda, hoeveel openbare vergaderingen er zijn gehouden, of er vlugschriften zijn verspreid, propagandatochten gehouden zijn geworden, enz.

D. Geeft de afdeling ook, hetzij alleen, hetzij gezamenlijk een blad uit?

E. Heeft de afdeling ook een bibliotheek?

F. Mededeelen, of de afdeling zich ook gewend heeft tot openbare lichamen met verzoeken, adressen, enz., zooals aan de Gemeenteraden, Tweede Kamer, enz. Zoo ja, voor welke onderwerpen en wat was het resultaat?

G. Hoeveel geld heeft de afdeling uitgegeven voor de petitionnementsactie; bedoeld wordt vanaf het begin tot het einde der actie, dus van October 1910 tot September 1911.

H. Hoeveel geld heeft de afdeling in 1911 uitgegeven voor de propaganda; hieronder te verstaan uitgaven voor openbare vergaderingen, verspreiden van manifesten enz.

Hieronder niet rekenen alles, wat betrekking heeft op de petitionnementsactie. Zie voorgaande vraag.

I. Wat waren de totaal inkomsten der afdeling over 1911. a. Totale inkomsten, dat zijn dus contributies f..... en b. toevallige inkomsten, dat zijn dus vrijwillige bijdragen enz. f.....

J. Wat waren de uitgaven der afdeling over 1911. a. verplichte uitgaven, als contributie partijkas, dito kas districts-federatie enz. f.....; b. voor huishoudelijke uitgaven, als porto's, zaalhuur enz. f.....; c. overige uitgaven f.....

K. Hoeveel schuld had de afdeling op 31 December 1911?

Had de afdeling op 31 December 1911 nog wat te vorderen? Zoo ja, hoeveel?

L. Algemeene opmerking, d.w.z. alles wat gij meent dat dienstig kan zijn om den algemeenen toestand der afdeling en haar wijze van optreden te doen kennen.

M. Hoeveel vrouwelijke leden telde uw afdeling op 31 December 1911?

Reeds vroeger is medegedeeld, dat de gege-

vens, die naar aanleiding van deze circulaire ingekomen, verwerkt worden tot overzichten en daardoor, nu deze gegevens loopen over eenige jaren, voor het P. B. van veel nut zijn.

Dit jaar was het aantal onderwerpen, waaromtrent inlichtingen werden gevraagd, grooter dan in vorige jaren; de beantwoording vereischte dan ook wat meer tijd en vooral een behoorlijk ingerichte en bijgehouden administratie alleen was de voorwaarde voor het vlug en behoorlijk verzamelen van de gevraagde gegevens.

Een groot aantal afdelingen meende zeker dat het tijd genoeg was om eerst eens een tweede en een derde verzoek af te wachten, alvorens het gevraagde gegeven werd. Een aantal afdelingen bleven hardnekkig volhardden in haar zwijgen en lieten niets, niettegenstaande zij op haar nalatigheid opmerksom waren gemaakt, tot tweemaal toe, niets van zich hooren. Als dit komt uit laksheid, uit onverschilligheid, dan is het meer dan erg; als het een gevolg is van de gewoonte om niet behoorlijk aantekening te houden van de dingen, die voor de organisatie van belang zijn, dan hoop ik, dat zij zullen zorg dragen, dat zij het volgende jaar beter haar zaken in orde zullen hebben.

Ook het veel te laat inzenden van het verslag is een onaangename onhebbelijkheid, die veel last veroorzaakt, daar zij mij bemoeilijkt in het werk, dat voor de geheele Partij noodig is. Zoo ontving ik nog dezer dagen verslagen, meer dan twee maanden over den tijd.

Niet minder dan 57 afdelingen zonden de gegevens niet in, tegen 52 in het vorige jaar; hieronder waren er 4, die dit nu gedurende 4 achtereenvolgende jaren nagelaten hebben, het zijn de afdelingen: Gorinchem, Hontighage, Waalwijk en Zaltbommel.

Over de drie achtereenvolgende jaren zonden geen jaarverslag: Brouwershaven, Kollum, Surhuisterveen en Zwartewaal.

Over 1910 en 1911 zonden geen gegevens: Assendelft, Appingedam, Blijham, Bergen op Zoom, Giessendam, Hattem, Heer, Oudega, Tiel, Velp, Winkel en Winsum.

Geen gegevens over 1911 werden ontvangen van de afdelingen: Amsterdam IV, Achtkarspelen, St. Anna Parochie, Barneveld, Bleyerheide, Brummen, Doesburg, Dronrijp, Drouwermond, Emmen, Erica, Eijgelshoven, Eindhoven, Goes, 's-Gravendeel, Giethoorn, Heerjansdam, Jelsum, Kloosterburen, Kinderdijk, Kerkrade, Lonneker VI, Langezwaag, Middelharnis, Neede, Nieuwe Schans, Noordwolde, Rhenen, Schoonhoven, Schoten, Slochteren, Siddeburen, Steenwijkerwold, Ternaard, Uithuizen, Venlo, Winterswijk.

Wij vertrouwen dat leden van bovengenoemde afdelingen bij hun bestuur er op aan zullen dringen, dat dergelijk plichtsverzuim in het vervolg wordt voorkomen en dat er maatregelen genomen zullen worden, dat zoo spoedig mogelijk alsnog een verslag wordt ingezonden.

De besturen van de districtsfederaties of van gewestelijke federaties, waartoe bovenstaande afdelingen mochten behooren, zullen, hoop ik, ook nota nemen, welke der bovengenoemde afdelingen tot hun gebied behooren en zich op de hoogte stellen van den toestand der afdelingen en, indien noodig, hun medewerking verleen en deze te verbeteren.

Bijzondere opmerkingen over den toestand der afdelingen heb ik niet; ik zou in herha-

ling moeten treden van alles, wat ik in vorige verslagen daaromtrent heb gezegd.

Partijgenooten. Het afgelopen jaar heeft ons gebracht een flinke toewas van afdelingen en leden; het resultaat van het werken van de Partij in haar geheel, van haar sprekers, schrijvers, propagandisten, van het optreden van haar vertegenwoordigers in de openbare lichamen, van haar huisbezoekers, enz.

Ook dit jaar kan ons weder een groote versterking geven van onze leden. Maar vooral zal in dit jaar gewerkt moeten worden aan de inwendige organisatie; het is niet moeilijk om nieuwe leden te krijgen, zoo hier en daar eene afdeling op te richten; doch de nieuwe leden moeten worden vastgehouden, de nieuwe afdelingen moeten blijvende zijn.

Het vergrooten van ons ledental moet het gevolg zijn in hoofdzaak van het systematisch werken der afdelingen en der districten.

In 1913 staan wij weder voor de algemeene verkiezingen; niet alleen moeten wij dan behouden wat wij hebben; doch het aantal onzer stemmen moet vergroot, het aantal onzer vertegenwoordigers aanzienlijk versterkt. En dat kan en dat zal, als wij dit jaar naast onze gewone propaganda, vooral onze inwendige organisatie zoo hecht en sterk mogelijk maken, zoodat onze Partij in 1913 zal vormen een leger van welbewuste strijders, waarvan iedere man en vrouw bereid zal zijn ten volle zijn plicht te doen.

Aan den arbeid, partijgenooten, propageert, organiseert, strijdt voor de sociaaldemocratie met alle kracht en aan het einde van dit jaar zal onze partij zeker weder zijn toegenomen in omvang en in kracht, zal de machtspositie van het proletariaat versterkt zijn geworden.

Steeds voorwaarts, partijgenooten.

VAN KUIJKHOF.

Amsterdam, 15 Maart 1912.

VERSLAG VAN DEN PROPAGANDIST VOOR GELDERLAND.

Dit jaar is voor de propaganda bijzonder druk geweest. Meer dan in andere jaren heb ik moeten spreken en maar zeer zelden heb ik in de wintermaanden een paar vrije avonden per week.

De aktie voor het Volkspetitionnement heeft natuurlijk er toe meegewerkt dat er meer belangstelling kwam onder de arbeiders die tot dusver moeilijk naar de vergaderingen waren te krijgen. Door die meerdere belangstelling werden meerdere vergaderingen door de afdelingen belegd, maar ook heeft het Geldersche partijgewest in verschillende plaatsen de propaganda aangevat. Zoo zijn er vergaderingen gehouden op eenige plaatsen in de Betuwe, met gevolg dat wij daar een afdeling kregen van onze partij, in Terborg en in Zelhem waar dit eveneens gelukt is. Verder trad ik nog op te Harderwijk, Steenderen, Ingen, Renkum, Laren enz., allemaal plaatsen waar ons partijgewest openbare vergaderingen heeft belegd.

De politieke omstandigheden brachten ook vele vergaderingen mede. Zeer veele uitnodigingen, te veel om aan te kunnen voldoen, bereikten mij voor vergaderingen over de motie Troelstra. Deze vergaderingen slaagden bijna zonder uitzondering.

Verder heb ik kursusvergaderingen gehouden te Arnhem en te Nijmegen.

Ook heeft de heer Engelbertus Kloosterman onze provincie bezocht, en was ik genoodzaakt zesmaal met hem te debatteeren. Aangenaam is het nu juist niet met zoo iemand van gedachten te wisselen. Als hij dan ook zich bepaald had tot het mededeelen van zijn bekering, zou ik er niet aan gedacht hebben, ook maar een avond aan dit heerschap op te offeren. Hij sprak echter over „De leugen der sociaaldemocratie” en men heeft het doen voorkomen alsof hij met onze kringen, uit vroegere konnekties (!) zeer vertrouwd was. Op het platteland en in de kleine steden, kon hij dus heel wat kwaad uitrichten, vandaar dat ik gehoor heb gegeven aan de zeer dringende verzoeken die de afdelingsbesturen tot mij hebben gericht. Dit staat vast, hij heeft in Gelderland geen voet aan den grond gekregen. Slechts te Veenendaal had hij succes, overal elders heeft de meerderheid van het publiek, bij zijn repliek hem duidelijk doen merken dat men van zijn schunnigheden niet gediend was.

Al deze werkzaamheden te zamen, namen bijna alle avonden in beslag en dit jaar is het drukste wat ik heb meegemaakt.

Wij hebben dus alzoo drie nieuwe afdelingen er bij. Verder hebben wij aanknoopingspunten in enkele andere plaatsen gekregen.

Ons weekblad gaat nog steeds flink vooruit, de oplaat is in de laatste weken tot de 3000 gestegen.

De verhouding tusschen het bestuur van het Partijgewest en mij is van de meest aangenaamste soort, wij werken uitmuntend samen en geenerlei kwestie heeft zich voorgedaan. Mijn werkkring in Gelderland is dan ook zoo goed als ik maar eenigszins wenschen kan.

Buiten de provincie sprak ik (of debatteerde) te Enschede, Den Haag, Leeuwarden, Eindhoven, Steenwijk, Kampen, Zwolle, Lonneker I, Ommen, Hoorn, Stiens, Rotterdam, Scheveningen, Harlingen, Arum, Maastricht, enz. Ik kon aan vele aanvragen buiten de provincie niet voldoen, omdat ik door Gelderland bezet was.

L. M. HERMANS.

Arnhem, Maart 1912.

VERSLAG VAN DE UTRECHTSE PROPAGANDIST.

(Vereenvoudigde spelling.)

De federatie Het Middengewest verloor in het afgelopen jaar de afdelingen Rhenen en Veenendaal, die aardrijkskundig bij de gewestelijke federatie Gelderland behoren en zich na enige besprekingen daarom bij deze federatie aansloten. Daartegenover stond de aansluiting van de nieuw-opgerichte afdeling Driebergen. De uiterst geringe inkomsten der federatie, waarin het nog niet mogelijk was verbetering te brengen, beletten elke krachtige aktie in het Middengewest-gebied, wat zeer te betreuren is, daar de omstandigheden aldaar voor onze propaganda tans zeer gunstig zijn.

„De Stem des Volks”, een uitgave van de federatie, is eindelijk in het bezit van een zeer ijverige en nauwgezette administrateur gekomen, die tezamen met een partijgenoot-accountant de verwarde finantiën van het blad heeft weten te ontwarren. Indien de afdelingen, met

name de afdeling Utrecht, nu met voldoende kracht de voorstellen van de administrateur zullen uitvoeren, zal ook deze voor de propaganda bijkans onoverkomenlike moeilijkheid binnen kort uit de weg zijn geruimd. Tot nog toe is het evenwel niet gelukt, de aangesloten afdelingen tot een enigszins krachtige aktie voor De Stem te krijgen, De Bilt en Amersfoort uitgezonderd.

Evenals in het vorige jaar werden mijn voornaamste werkzaamheden (buiten de redaktie van „De Stem”) te Utrecht verricht. In de aangesloten afdelingen bepaalden zij zich tot een vrij groot aantal openbare en kursus-vergaderingen. Te Utrecht daarentegen was er voornamelijk tengevolge mijner verkiezing tot lid van de gemeenteraad allerlei voor de propaganda en invloed onzer partij belangrijk werk te doen. Een ernstige ziekte, begonnen juist toen de aktie voor de periodieke Raadsverkievingen het meest behoefte had aan mijn arbeid, dwong mij evenwel eerst tot 3 maanden werkloosheid en daarna tot een noodzakelijke beperking in mijn werkzaamheden. Daardoor is het mij niet mogelijk geweest, dezelfde kracht te ontwikkelen als het vorige jaar. Mijn kursuswerk kon ik eerst na nieuwjaar weer opvatten. Het werk met de studieklub moest ik tot heden toe nog laten rusten.

Intussen zijn er prachtige tekenen van wederopleving der Utrechtse arbeidersbeweging te boeken. De partij-afdeling en de afdelingen der vakbonden, aangesloten bij het N. V. V., groeien stevig. De lust en kracht tot aktie nemen flink toe, hebben reeds enige malen tot krachtig optreden geleid en voorspellen in een niet-verre toekomst goede dingen. En het klassen- en solidariteits-bewustzijn hebben enige mooie momenten opgeleverd: de Mei-betogingen slaagden prachtig, de betoging aan de voor-avond van de Roode Dinsdag was indrukwekkend, en de vergaderingen, gewijd aan de Begrotingsdebatten in de Utrechtse Raad, de verwerping der duarte-toeslag-voorstellen door de Eerste Kamer, aan de leugenmieting van het St. Jozefshuis en de aanslag van de Utrechtse Raad op de rechten van het trampersomeel slaagden alle uitstekend. De herleving van de belangstelling in de massa is daarmee een feit geworden, dat het recht geeft geleidelijk ook meer intensieve individuele arbeid van de organiseerden, in de eerste plaats de partijgenoten, te verwachten. Bij de laatste tussentijdse Raadsverkiezing was dat trouwens reeds het geval, toen had onze afdeling op de herstemmingsdag 105 mannen en vrouwen aan het werk.

Het afgelopen jaar is ook voor onze partij een jaar van vooruitgang en van versterking van eigen kracht en invloed naar buiten geweest.

J. VAN LEEUWEN.

Utrecht, 11 Maart 1912.

VERSLAG VAN DEN PROPAGANDIST IN ZEELAND.

Hoewel niet direkt aangesteld door het P. B. is het toch misschien wel wenschelijk een kort verslag uit te brengen, van mijn werken voor de Partij in Zeeland.

De eerste maanden na mijn vestiging in Zeeland (Aug. 1910) hadden mij den indruk gegeven, dat wilde er merkbare vooruitgang in

onze beweging te konstateren vallen, het toch stellig wel een langen tijd duren, voor dit het geval zou zijn. De moeilijkheden waarmee wij hier te worstelen hebben zijn niet weinigen, en in Vlissingen, het terrein voor mijn dagelijksch werken was de afdeeling zeer klein en verkeerde in moeilijke geldelijke omstandigheden.

De arbeidersbevolking was er den eersten tijd, zooda niet vijandig, dan toch zeker onverschillig voor onzen strijd.

Maar in één jaar tijd is er veel ten goede veranderd. Ook de arbeiders hier gevoelen den druk van het kapitalisme in dit plaatsje met hoog ontwikkelde metaal-industrie. En in den Raad werden de belangen der arbeiders en dergelijken meer dan schandelijk verwaarloosd.

Over mijn werken in Vlissingen, zal ik iets zeggen. Ik heb voor de afd. zevenmaal op een openbare vergadering gesproken, hield zes kursusvergaderingen en sprak voor het petitionnement voor twee vakverenigingen, terwijl ik driemaal tegen tegenstanders heb gedebatteerd.

Bij de gehouden raadsverkiezingen, die met gunstig succes werden bekrond, (twee sociaaldemokraten werden gekozen) berustte bij mij de gansche leiding.

Door het klein aantal leden onzer afdeeling moest ook verspreidwerk, huisbezoek enz., geregeld door mij gedaan worden; evenals de kolportage met „De Baanbreker” te Vlissingen en omstreken.

Ik was eveneens ambtenaar voor het Bur. v. Arbeidsrecht te Vlissingen, en in den loop van het jaar werden vele meer of minder belangrijke zaken, met wisselend succes behandeld.

Als enkele bewijzen voor den groei onzer beweging hier, mag ik zeker wel op het volgende wijzen. Het aantal abonnees op „De Baanbreker” te Vlissingen is sinds het vorig jaar verdubbeld, losse bladen worden er wekelijks ruim viermaal zooveel verkocht als vroeger en ook het ledental der Partij-afdeeling is méér dan verdubbeld.

Buiten Vlissingen werd door mij in Zeeland negen maal voor het petitionnement gesproken, en werden in verband met deze aktie meerdere plaatsen bezocht om een en ander te regelen.

Behalve deze spreekbeurten werd door mij nog tweemaal op een openbare vergadering gesproken, tweemaal gedebatteerd en verschillende cursussen gehouden.

Ook het redigeeren van „De Baanbreker” behoorde tot mijn werk.

Dit is in het kort een overzicht van mijn werken in die provincie. In aanmerking genomen de weinige en geringe middelen waarover wij hier beschikken, is het resultaat van het éérste jaar van mijn verblijf hier niet ongunstig.

Blijven wij zoo doorgaan, dan is ook in dit gedeelte van het donkere Zuiden, de groei onzer beginselen verzekerd.

Oók het proletariaat hier, vooral in Vlissingen, levert een vruchtbaren akker voor het zaad van het socialisme.

G. F. LINDEIJER.

Vlissingen, 8 Jan. 1912.

VERSLAG VAN DEN PROPAGANDIST VOOR GRONINGEN.

Ik kan beginnen met te konstateren dat de beweging in onze provincie bezig is zich te verdiepen en verbreedden.

Beschouwingen over de oorzaak van den achteruitgang van ons stemmencijfer in 1909 zal ik hier niet geven, doch geconstateerd mag worden, dat hier thans de juiste weg is ingeslagen om de propaganda en den komenden verkiezingsstrijd systematisch te voeren.

Er is, speciaal in 't laatste jaar, rusteloos gearbeid in onze provincie, en met succes!

Er is slechts een korte toelichting als bewijs noodig: op 31 Dec. 1910 hadden we 20 afdeelingen, thans tellen we er 28.

Dit is te danken aan de betere samenwerking die er tusschen de afdeelingen is tot stand gekomen door en met de oprichting van het partijgewest.

De aktie voor het volkspetitionnement voor algemeen kiesrecht, waarvan de leiding voor de provincie in handen was van het gewestelijk bestuur, heeft hier, zooals vrijwel overal, meerdere goede krachten mobiel gemaakt en het aantal aktieve strijders zeer vergroot. Op het boven toegepast systeem, inzake organisatie en propaganda, is voortgebouwd en dat zal, naar het zich laat aanzien, ons „kader” steeds versterken.

Ik had deel in de leiding van de gewestelijke en plaatselijke propaganda als voorzitter van het partijgewest en van de afdeling Groningen. Op verschillende meetings trad ik dezen zomer als spreker op, terwijl ik, voor zoover de bijzondere omstandigheden, waaronder ik moet werken, het toelieten, bovendien in openbare en kursusvergaderingen optrad.

De hoofdzaak van mijn werk bestond in het redigeeren van het „Volksweekblad”.

Uit het voorgaande valt wel reeds af te leiden dat ook dit werk meer en meer voldoening geeft. Door de stelselmatige propaganda toeh, wordt het steeds gemakkelijker het blad vooruit te brengen en het is niet meer dan natuurlijk dat dan ook een flinke vooruitgang op dit gebied valt te konstateeren.

Ons blad staat er beter voor dan ooit en wordt vooral op het platte land reeds in vrij ruimen kring gelezen, daar vele arbeiders het met z'n tweeën of drieën lezen. De lage loonen zijn oorzaak dat niet altijd door één persoon een abonnement kan worden bekostigd. Dit maakt het werk des te zwaarder. Steeds dieper worden echter alle partijgenooten, die eenigen invloed kunnen uitoefenen, doordrongen van het besef dat onze pers steeds en overal vóórop moet bij het aanwerven van nieuwe leden en strijders.

Onder deze omstandigheden had ik een dankbare taak en diensgevolge durfde ons gewestelijk bestuur het te ondernemen het blad in vergroot formaat te doen verschijnen. Met de samenstelling van het eerste nummer daarvan, dat 14 Maart zal verschijnen, ben ik juist bezig. En ik hoop er toe te kunnen medewerken dat dit niet de laatste uitbreiding is. Wij krijgen moed voor verdere stappen in deze richting. Er kan nog zeer veel gedaan worden hier; de Groningsche partijgenooten beginnen te leeren, hoe ze het moeten doen en ik heb de overtuiging, dat ze het zullen doen.

E. RUGGE.

Groningen, 8 Maart 1912.

BIJLAGE A.

Circulaire inzake Jeugdorganisatie.

Aan de besturen der Afdeelingen en Federaties.

W. P.

In de laatstgehouden vergadering van het Partijbestuur werd besloten u het volgende mede te deelen betreffende de uitvoering van het congresbesluit inzake Jeugdorganisatie.

I. De afdeling of plaatselijke federatie richt, zoo daartoe in haar plaats voldoende jongelieden bijeen te brengen zijn, een jeugdorganisatie op. Tot deze organisatie worden toegelaten jongelieden van 14 tot 18 jaar. Leden van de S. D. A. P. tusschen 18 en 20 jaar, worden, desgewenscht, tot lid van deze jeugdorganisatie toegelaten.

II. De afdeling maakt voor die jeugdorganisatie een huishoudelijk reglement. Ze gaat daarbij uit van het beginsel, dat deze jeugdorganisatie zich zelf bestuurt, onder leiding en toezicht van de afdeling S. D. A. P. Dit reglement behoeft de goedkeuring van het Partijbestuur.

III. Deze afdeling draagt dat toezicht en die leiding op aan eene uit haar midden te benoemen commissie, speciaal met deze taak belast.

IV. De afdeling stelt op voordracht van deze commissie, de jongeliedenorganisatie gehoord, een program van werkzaamheden vast. Bij dit program dient te worden uitgegaan van het denkbeeld, dat het doel der jeugdorganisatie is den jongelieden vooral die ontwikkeling bij te brengen, die hun later in de arbeidersbeweging het meest van dienst kan zijn. (Kenniss van staat en staathuishoudkunde, taal, geschiedenis, organisatie, administratie enz.) Ook lichamelijke ontwikkeling door oprichting van turnclubs, voet- of korfbalclubs, alsmede ontspanning door muziek, zang, uitstapjes enz. liggen op den weg der jeugdorganisatie.

Vóór 1 Maart 1912 deelen de afdeelingen en federaties der Partij omstandig aan het Partijbestuur mede, in hoeverre het oprichten eener jeugdorganisatie geslaagd is.

Meerdere kleine afdeelingen, op kleinen afstand van elkaar gelegen, kunnen zich, indien in de eigen plaats de deelname te gering is om een levenskrachtige jeugdorganisatie te stichten, met elkaar verbinden om dit besluit uit te voeren. Ook kunnen jongelieden uit andere plaatsen tot een jeugdorganisatie worden toegelaten, indien er in die andere plaats geen jeugdorganisatie bestaat.

In het vertrouwen dat door u de uitvoering van het congresbesluit zoo flink mogelijk zal worden ter hand genomen,

Met partijgroeten,

Voor het Partijbestuur,

De secretaris,

J. G. VAN KUIJKHOF.

BIJLAGE B.

Manifest inzake het Algemeen Kiesrecht.

Aan de Nederlandsche Arbeiders!

Kameraden!

Mannen en Vrouwen!

Dinsdag 19 September, den dag der opening van de Staten-Generaal, zal het adres om invoering van algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen aan de Regeering worden aangeboden.

Honderdduizenden uwer hebben onder dat adres hun naam gezet en vele andere honderdduizenden, die wij niet konden bereiken of die onder den invloed van tegenstanders der strijdende arbeiderspartij bezwaar maakten, aan eene door die Partij geleide beweging hun steun te verleen, deelen met ons den eisch van algemeen kiesrecht.

Van de ontvangst, die dezen eisch bij Regeering en Staten-Generaal te beurt valt, zal het afhangen, welken directen invloed de arbeiders in het vervolg op de wetgeving zullen uitoefenen. Het lot van dit ons adres bepaalt in zekere mate uw lot, voor zoover dit afhangt van de wijze, waarop Staatsbestuur en wetgeving zich jegens de arbeiders gedragen. De aanbieding van dit adres is dus een feit van beteekenis voor alle arbeiders.

De beweging voor algemeen kiesrecht, door ons sinds een twaalfstal jaren opnieuw begonnen, heeft niet slechts alle tot zelfstandigen strijd op politiek en vakvereenigingsgebied georganiseerde arbeiders voor de verovering van dat machtsmiddel mobiel gemaakt; maar eindelijk ook de opvolgende regeeringen gedwongen, de herziening der Grondwet op dit punt ter hand te nemen. De Staatscommissie voor Grondwetsherziening, door de Regeering benoemd, heeft tot voornaamste taak eene wijziging voor te bereiden van art. 80 der Grondwet, regelende het kiesrecht. Waar het belang der bezittende klasse zich eerder tegen uitbreiding van het kiesrecht verzet, dan dat het haar daartoe zou drijven — waar de ervaring dan ook leert, dat de burgerlijke partijen, zelfs waar zij zich vóór het algemeen kiesrecht verklaren, dit maar al te gemakkelijk opofferen aan tijdelijk voordeel of aan vrees voor machtsvermeerdering der arbeidersklasse — en waar de schromelijke verwaarloozing van arbeidersrechten door alle opvolgende regeeringen de noodzakelijkheid voor de arbeiders, om zelve het roer van staat te sturen, zoo duidelijk in het licht stelt — daar voelt ieder, hoezeer de arbeidersklasse haar plicht zou verzaken, indien zij deze aanhangige grondwetsherziening liet passeeren, zonder te pogen, haar door krachtige uiting en demonstratie harer eischen en nooden, zooveel mogelijk dienstbaar te maken aan de versterking harer positie in den Staat. Elke zwakte of nalatigheid, door haar in dit opzicht betoond, zou zich wreken door blijvende ont-rechting en benadeeling in de toekomst.

In dit verband is de aanbieding van het petitionnementsadres op 19 September de eerste daad der arbeiders in hunne actie voor grondwetsherziening. Zijn onze eischen: zuiver algemeen kiesrecht voor beide seksen, door geen ondemocratische bijvoegselen of wijzigingen in de staatsinrichting vervalscht, in het adres zelf duidelijk geformuleerd en toegelicht — is het aantal handteekeningen onder het adres op zich

zelf het bewijs van instemming met dien eisch onder een groot deel der arbeiders — de aanbieder zelve van het adres dient te zijn een zoodanige demonstratie van onzen ernst, onze vurige begeerte en onzen onverschrokken wil, om het doel te bereiken, dat zij het den machthebbers onmogelijk maakt, met allerlei drogredenen hunne ooren te sluiten voor deze stem om recht, die er opgaat van de te lang misleide en gepaaid arbeidersklasse.

Zoo zal de demonstratie van 19 September moeten zijn voor de grondwetsherziening van thans, wat die van September 1885 is geweest voor die van 1887, welke zeer zeker zou zijn afgestuit op de onderlinge twisten der burgerlijke partijen, indien niet die kiesrechtbetoging de machthebbers tot nadenken en tot gedeeltelijk toegeven had gebracht.

Het is op dezen grond, dat het jongste congres onzer Partij besloot, de kiesrecht-demonstratie van dit jaar niet te houden op een Zondag, maar vast te knooien aan de aanbieding van het adres en deze te doen plaats vinden op dien dag, waarop de oogen van het gansche volk zijn gericht op Regeering en Volksvertegenwoordiging, als laatstgenoemde door de Koningin op plechtige wijze wordt geopend. Zoolang van de dertien 25-jarige mannen vijf buiten het kiesrecht zijn gesloten en wel om redenen van minderen maatschappelijken welstand — zoolang in het algemeen de klasse, die alle middelen tot voortbrenging van den volksrijkdom bezit, den Staat blijft beheeren en inrichten in haar belang, tot handhaving van het stelsel, dat haar de macht en den rijkdom verzekert op kosten der groote werkende massa — zoolang kunnen wij in deze plechtige opening niet anders zien dan eene demonstratie der heerschende klasse, van haar oppermacht en rijkdom, van haar weelde en geweld. Dat de Koningin het middelpunt is van deze demonstratie, verandert niets aan dat haar karakter. Integendeel komt dit te duidelijker aan het licht door de schittering van goud en ridderorden, die van den koninklijken stoet afstraalt en door het militair vertoon, dat hem begeleidt.

Wij nu wenschen, dat op dien Dinsdag, wanneer de koninklijke stoet in het Paleis is teruggekeerd, een andere stoet zal trekken naar het Binnenhof, die door zijn wezen en doel, door zijn eenvoud en ernst, voor gansch het volk zal spreken van dien eisch, dien het strijdend deel der arbeiders stelt, den eisch van volledige medezeggenschap hunner klasse in het bestuur van den Staat. Wij willen de aandacht van het volk, dien dag gevestigd op den glans en het vertoon der autoriteiten van het burgerlijk kapitalistisch gezag, voor een oogenblik afleiden op wat er leeft, wat er geleden en gestreden, wat er terecht geëischt wordt door de groote massa, van wier arbeid en armoede, van wier achteruitzetting en verwaarloozing die heerschende klasse leeft, geniet en heerscht. Als de schittering der bourgeoisie is verdwenen, willen wij den ernst en den onverzettelijken wil demonstreeren van die overtalrijke klasse, om langs den weg van wet en orde, met de wapenen die zij smeedt uit hare politieke rechten, in een eerlijken open strijd om de macht in den Staat, zich te verheffen uit armoede en verwaarloozing; zich vrij te maken van de oppermacht dergenen, die leven van hare uitbuiting; den staat om te vormen van een instrument tot knechting en kneveling der

arbeiders tot een middel, om hen te helpen in hun streven naar politieke en economische vrijmaking.

Arbeiders van Nederland!

Laat niemand en niets u afhouden van te bedenken, dat wat daar op den derden Dinsdag van September onder onze leiding in Den Haag zal geschieden, een uiting is van uwen wil, een stuk strijd voor uw recht, een opkomen voor uw belang.

Laat op dien dag uw hart met ons zijn!

Laten uwe verenigingen in onze betooging zijn vertegenwoordigd door uwe afgevaardigden met de banieren van uwen strijd.

Trekt verder op dien dag in zoo groot mogelijken getale naar Den Haag, om te toonen, dat ook, wanneer er grootere offers moeten worden gebracht dan eene Zondagsbetooging eischt, duizenden arbeiders uit alle deelen des lands het zich tot een eer en plicht rekenen, voor de zaak van het algemeen kiesrecht die offers te brengen.

Komt in zoo groot mogelijken getale, mannen en vrouwen!

Voorals ook gij, vrouwen!

Reeds toondet gij door uwe verrassend groote deelneming aan ons adres, dat gij de burgerlijke dames niet noodig hebt als voorvechtsters in den secesstrijd, doch met en naast de mannen uwer klasse deel eischt in den klassenstrijd en het algemeen kiesrecht, ook voor vrouwen, eischt, om het als wapen in dien strijd te gebruiken. Gij weet, dat gij niet op de mannen uwer klasse, doch op de bezittende klasse alles moet veroveren, wat uwen kinderen brood, dekfel en voldoende onderwijs, u zelve bescherming tegen de winzucht van het kapitaal, uw gezin een goede woning, steun bij ziekte, bevalling, werkloosheid en ouderdom verzekert en dat gij daarvoor het kiesrecht noodig hebt.

Welaan, voltooit uw werk voor ons petitionnement, door op den derden Dinsdag met ons mede te betoogen in de residentie, den zetel der Regeering van het burgerlijk gezag!

Maar wij weten, dat velen uwer verhinderd zijn naar Den Haag te gaan en geven daarom ieder arbeider de gelegenheid op zijne woonplaats zelve de betooging mede te maken.

Den Maandagavond te voren zal overal, waar zich een of meer organisaties bevinden, die deelnemen aan de kiesrechtbeweging, in verband met de Dinsdagsbetooging, voor het algemeen kiesrecht worden gedemonstreerd. Voor zoover de plaatsen liggen aan spoor of tram, waarmede dien avond de afgevaardigden ter betooging naar Den Haag vertrekken, zal de plaatselijke demonstratie bestaan in het doen van uitgeleide aan de vertrekkende afgevaardigden met vaandels en muziek. Waar dit niet kan, zal een openbare vergadering plaats vinden door een optocht voorafgegaan.

Zoo zal de betooging in Den Haag slechts zijn een deel, en wel de bekroning, van een reuzenbetooging voor het algemeen kiesrecht over het gansche land.

Hoezeer de bourgeoisie deze betooging vreest, blijkt uit de wijze, waarop in de burgerlijke pers de autoriteiten en de bevolking er tegen worden opgeruid.

De Regeering wordt aangespoord, de deputatie, die het adres aanbiedt, op den door ons vastgestelden tijd niet te ontvangen; de gemeentelijke autoriteiten, om ons de vergunning voor den optocht te onthouden; er wordt ge-

werkt op de oranjeliefde van een deel der ingezetenen, door het voor te stellen, alsof onze betooging zou gericht zijn tegen de Koningin, inplaats van tegen den onwil, de traagheid en de opperheerschappij der bezittende klasse en vóór het recht en de verheffing der arbeiders.

Laat u door dit alles niet van de wijs brengen, evenmin als wij ons door iets zullen laten weerhouden, de rechten, die in de grondwet en de andere wetten en verordeningen ook voor de arbeiders zijn neergeschreven, te gebruiken, om op den tijd en de plaats, die ons gelegen komt, voor onzen eisch op volkomen wettige wijze te betoogen. Dat de Koningin tusschen één uur en half twee over de straten van Den Haag is gegaan, kan en mag geen reden zijn, om het strijdbaarste en meest ontwikkelde deel der arbeiders, tevens de voorhoede hunner gansche klasse, te beletten, tusschen half twee en drie uur diezelfde straat te gebruiken, teneinde volk en Regeering op de meest indrukwekkende wijze, doch volkomen binnen de perken van wet en orde, te spreken van den eisch, waarin al hetgeen zij begeert en nastreeft op politiek en sociaal gebied is samengetrokken en waarvoor zij een eerbiedwaardigen strijd van twaalf jaar achter den rug heeft.

Ons dit recht, op welke schijngronden dan ook, te willen ontnemen, dat moge de harte-wensch zijn van allen, die met leede oogen zien, dat onze beweging sterker, onze eisch om recht dringender en bij de bevolking sympathieker wordt — tot zulk onrecht achten wij de betrokken autoriteiten vooralsnog niet in staat en, mocht het worden begaan, dan zal het toch slechts de wijze, waarop wij betoogen, kunnen veranderen, doch de betooging zelve zal daarom even goed plaats vinden.

Op dus, arbeiders van Nederland, op den „rooden Dinsdag” naar Den Haag. Allen weerbaar voor het algemeen kiesrecht. Allen met ons één van zin en willen dien dag medegeviert als een groote dag van strijd, als een historisch moment in de geschiedenis uwer vrijmaking. Allen op uwe woonplaats den dag te voren mede op straat gedemonstreerd, om aan hetgeen in Den Haag gebeurt zijn wijding te geven als uiting van hetgeen in het land door de arbeiders wordt gewild.

Leve het algemeen kiesrecht!

Plaats voor den Arbeid!

HET PARTIJBESTUUR DER S.D.A.P.

Augustus 1911.

BIJLAGE C.

Manifest van het Partijbestuur der Soc.-Dem. Arbeiderspartij inzake de stand van den Kiesrechtstrijd.

Aan de Nederlandsche arbeiders, zoowel vrouwen als mannen.

De schitterende actie voor het Volkspetitionnement, de grootsche kiesrechtbetooging in Den Haag op 19 September 1911 en de daarop gevolgde strijd tegen rechts en links van onze mannen in de Tweede Kamer, stempelen het afgelopen jaar tot een van groote beteekenis voor den bevrijdingstrijd van het Nederlandse proletariaat.

De „Roode Dinsdag” van 1911 luidt een nieuw tijdperk in van onze kiesrechtbeweging.

Twintigduizend arbeiders op een werkdag getrokken naar de residentie, om te betoogen voor het eerste burgerrecht van ruim 540.000 uitgesloten mannen van 25 jaar en ouder, van alle mannen van 21 tot 25 jaar en van alle meerderjarige vrouwen — dat was een nieuw ongekend feit in de politieke geschiedenis van ons land. Een feit van te meer beteekenis, waar het aantal onderteekebaren van het kiesrecht-adres leert, dat achter deze 20.000 stonden minstens tienmaal zooveel mannen en vijfmaal zooveel vrouwen, allen behoorend tot dat deel der arbeidersklasse, dat bereid is met onze Partij den strijd te voeren voor het algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen, door geene bijvoegselen in zijn democratische werking vervalscht.

De houding der rechtsche meerderheid van de Tweede Kamer heeft de soc.-dem. Kamerfractie genoopt tot een strijd ter verdediging van het recht der minderheden en ter eerbiediging van de ruim 300.000 onderteekenaars van het petitionnement, die een waardigen tegenhanger in het Parlement vormde van de actie der massa daar buiten.

Bij de debatten over het soc.-dem. kiesrechtvoorstel verschool de rechterzijde haar onwil, om zich over het kiesrecht uit te spreken, achter allerlei formeele bezwaren.

Uit hare houding bleek, dat zij vooralsnog genoeg vertrouwen stelt in de volgzzaamheid en berusting der christelijke arbeiders, om geen haast te maken. Intusschen was zeer merkwaardig de verklaring van den heer Lohman, dat een kiesrechtbeweging eigenlijk niet meer noodig is, omdat alle partijen vóór het algemeen kiesrecht zijn en slechts verschillen in de uitwerking ervan. Zulk een woord uit zulk een mond teekent, scherper dan wat ook, den stijgenden invloed onzer beweging. Het leert ons echter ook, dat wij aan den klank „algemeen kiesrecht” niet teveel waarde moeten hechten, doch vooral op de uitwerking moeten letten.

Van vrijzinnige zijde werd het voorstel bestreden en een motie ingediend, waarin de Kamer zich verklaarde vóór „algemeen kiesrecht”, zonder nadere omschrijving. Er was voor onze mannen geen reden, nadat hun eigen voorstel met alle burgerlijke stemmen tegen was verworpen, hunne stem aan deze motie te onthouden. Zij hebben echter aan deze nietszeggende motie hun eigen voorstel niet willen opofferen en aangetoond, dat een verklaring van „algemeen kiesrecht” bij den tegenwoordigen stand van het vraagstuk niets meer beteekent, zoolang er niet bij staat wat men wil doen ten aanzien van het vrouwenkiesrecht; of men het wil invoeren zonder of met verzwakking van de Tweede en versterking der Eerste Kamer, zonder of met verslechtering van het kiesrecht voor de gemeenteraden, zonder of met ontneming van macht en beteekenis aan de gemeenteraden en dergelijke meer. Het was wel teeknend, dat het verzoek onzer fractie aan de vrijzinnigen, om hunne motie zóó te wijzigen dat elke dubbelzinnigheid hieromtrent was uitgesloten, door hen werd afgeslagen. Dit bewijst, dat door hen meer prijs wordt gesteld op een nietszeggende en dus misleidende leuze, die geschikt is, zelfs tegenstanders der democratie te laten poseeren als voorstanders van algemeen kiesrecht, dan op een duidelijke uitspraak, die elken twijfel of misleiding buitensluit.

Medeburgers en burgeressen!

Het was noodig, u deze feiten in herinnering

te brengen, om daaruit de noodzakelijke gevolgtrekkingen te maken en voor den stand van onzen kiesrechtstrijd, en voor de houding, die wij daarin verder hebben aan te nemen.

Uit Lohman's verklaring, door niemand der rechterzijde weersproken, blijkt, dat men ook aan die zijde inziet, den strijd tegen het Algemeen Kiesrecht niet meer openlijk te kunnen blijven voeren. Men geeft dus toe aan den eisch in het algemeen, maar verlegt zijn strijd naar de uitwerking, hetgeen beteekent, dat men aan het Algemeen Kiesrecht voor mannen voor de Tweede Kamer allerlei zaken vastkoppelt, die de werking ervan teniet doen.

De rechterzijde tracht daarenboven de zaak op de lange baan te schuiven, wetende, dat zelfs de strijd over de uitwerking van dat beginsel de eenheid der coalitie op een zware proef zal stellen en vreezende, dat de aandrang der arbeiders sterk genoeg zal zijn, om ondanks alle pogingen tot misleiding te maken, dat toch de invloed der arbeidersklasse zal worden versterkt.

Voor de arbeiders toch gaat de strijd voor het Algemeen Kiesrecht om de versterking van de macht der arbeidersklasse, hare politieke gelijkstelling met de andere klassen. — Daarvoor moeten de arbeiders blijven strijden, en wel met verdubbelde kracht.

De christelijke arbeiders dienen te beseffen, dat het conservatisme der rechterzijde slechts steunt op hunne onverschilligheid en meegaandheid. Laten zij met ons tijdig er voor waken, dat bij de aanstaande grondwetsherziening niet het Algemeen Kiesrecht wordt ingevoerd op eene wijze, die hun invloed verzwakt inplaats van hem te versterken. Laten zij met ons tijdig protesteeren tegen elke verzwakking der Tweede en versterking van de macht der Eerste Kamer. Laten zij met ons op de bres staan, dat de democratische invloed van Algemeen Kiesrecht voor mannen niet wordt teniet gedaan door invoering van een vrouwenkiesrecht, dat de bezittende klasse bevoorrecht boven de arbeidende. Laten zij met ons opkomen voor de versterking van den invloed der arbeiders, ook in de gemeenteraden, nu van conservatieve zijde het voornemen is aangekondigd, om den wassenden invloed der arbeiders op het gemeentelijk beheer tegen te gaan.

Waar zoowel rechts als links in de Kamer zulke reactionaire plannen bestaan en bij de jongste debatten zelfs de vrijzinnig-democraten medewerkten, om het volvoeren dier plannen onder het masker van „algemeen kiesrecht” mogelijk te maken, daar hebt gij, arbeiders van Nederland, uwen eisch van Algemeen Kiesrecht met des te meer duidelijkheid en nauwkeurigheid te formuleeren en voor zijne zuivere uitvoering des te krachtiger te strijden.

Die strijd zal voortaan moeten dragen een dubbel karakter: veroveren en behouden. Behouden wat er bestaat aan volksinvloed, zoolve in de heerschende positie onzer Tweede Kamer tegenover de Eerste, als in de ruime besturende bevoegdheid onzer gemeenteraden. Veroveren wat tot versterking van de politieke macht der arbeiders en voor de ontvoogding der vrouw nog noodig is: algemeen kiesrecht voor meerderjarige mannen en vrouwen, zoowel voor de Kamer als voor de gemeenteraden. Daarnevens zal, om voor goed een einde te maken aan de verdrukking der minderheden en aan de gevolgen der onredelijke districtsverdeling, die den burger in het eene district fei-

telijk meer stemmen geeft dan in het andere, met alle kracht moeten worden aangestuurd op evenredige vertegenwoordiging. Terwijl ten slotte elke andere poging, om de werking van het algemeen kiesrecht te vervalschen, krachtig moet worden tegengegaan.

Arbeiders, medestrijders!

Een nieuw jaar is begonnen.

Het jaar, waarin de voorstellen der Grondwetscommissie, misschien ook die der Regeering, zullen verschijnen; het jaar, waarin de strijd voor het algemeen kiesrecht zal worden overgebracht van het terrein der algemeene propaganda op dat van de practische wetgeving.

Het afgelopen jaar bereidde u voor op deze nieuwe fase in den strijd. Het gaf u kracht en geestdrift, grooter dan ooit te voren; het bracht u omtrent den waren inhoud van onzen eisch en de houding der burgerlijke partijen nieuwe klaarheid.

In dit nieuwe jaar hebt gij die kracht en geestdrift te vermenigvuldigen, naar die gewonen klaarheid uwe strijdwijze in te richten.

De Roode Dinsdag van 1911 was een indrukwekkende openbaring van uw ernst en wil; de Roode Dinsdag van 1912 moet hem in omvang en ernst verre overtreffen. Daarvoor wordt reeds allerwege gewerkt — werkt allen mede; zocht tijdig dien dag in Den Haag te kunnen zijn, opdat zij, die zelfs thans nog durven twijfelen aan de onweerstaanbaarheid onzer beweging, dit jaar grondig van hunne dwaling worden genezen.

En wanneer in den loop van dit jaar de voorstellen tot grondwetsherziening verschijnen, wilt dan niet uit het oog verliezen, dat de arbeidersklasse het algemeen kiesrecht eischt, niet als doel, maar als middel om haar invloed op het bestuur van staat en gemeente te vergrooten en dat de poging van allen, die zouden trachten, u met den schijn af te scheppen en in wezen uwe macht te verzwakken, zal afstuiten op uw helder inzicht en uw onwankelbaren wil om te veroveren wat wij in het adres aan de Regeering hebben gevraagd:

Algemeen direct enkelvoudig kiesrecht voor meerderjarige mannen en vrouwen, gepaard met zoodanige veranderingen in onze staatsinrichting, dat de werking van dat algemeen kiesrecht niet wordt vervalscht of verzwakt.

Het Partijbestuur der Sociaal-Democratische Arbeiderspartij in Nederland:

W. H. VLIEGEN, voorzitter.
F. VAN DER GOES.
L. M. HERMANS.
M. MENDELS.
J. H. SCHAPER.
H. SPIEKMAN.
P. J. TROELSTRA.
F. M. WIBAUT.
J. G. VAN KUIJKHOF, secretaris.

BIJLAGE D.

Manifest inzake Arbeiderspensionneering.

Aan het Nederladnsche Volk.

Arbeiders, Medeburgers!

U allen is het bekend, hoeveel jaren reeds in

ons land reikhalzend is uitgezien naar een Arbeiderspensionneering.

Reeds in 1894 werd in de Troonrede erkend, dat er voor de oude van dagen die het ongeluk hebben oud en arm te zijn, iets moest worden gedaan; terwijl in 1895 de Tweede Kamer reeds uitsprak, „dat verzekering van het lot van oude werklieden door een pensioen wenschelijk is”. Dat is meer dan 16 jaren geleden! Wat is er sedert geschied?

Ontelbaar vele oude mannen en vrouwen zijn ten grave gedaald, zonder dat voor hen ook zelfs het geringste is gedaan; behalve dan dat misschien een hardvochtige en vernederende armenzorg zich over hen uitstreckte. Nu en dan gaf een schokkend bericht in de dagbladen, zelfs van zelfmoorden, een denkbeeld van het nameloos wee, dat den arbeider treft, als hij oud en te zwak is geworden om te werken. Gij ziet trouwens die ellende dagelijks om u heen en het grootste leed wordt nog in stilte gedragen door hen die te bescheiden en te fier zijn om hun armoede te bekennen.

Dikke rapporten zijn ingekomen, lijvige wetsontwerpen ingediend, scherpe protesten tegen al dit onrecht geuit; maar van de pensionneering kwam tot dusver in ons ongelukkig land niets!

Wij mochten vernemen, dat in Engeland de oude arbeiders gepensionneerd werden, dat in Frankrijk een ouderdomsverzekering tot stand kwam en dat de arbeiders-pensionneering in Denemarken sedert lang redelijk goed voldoet.

Nu ligt er weer een wetsontwerp gereed, het derde sedert 1905. Nadat het ministerie-Heemskerk-Talma reeds in Februari 1908 optrad en zijn bewind in 1909 werd bevestigd, kwam pas bij Koninklijke Boodschap van 5 Mei 1911 een ontwerp in, en wel een ontwerp-verzekeringswet van 394 artikelen.

Dit omvangrijke ontwerp is pas in het beginstadium van zijn behandeling en het is zeer twijfelachtig, of het in 1913 tot wet zal zijn verheven.

Ingewikkeld als het is, zal het lang duren, aleer het in het Staatsblad als wet is verschenen.

Doch al ware dit in 1913 het geval: wanneer zal dan nog de eerste oude man of vrouw er pensioen van trekken? Wij zullen het u zeggen.

Voor de 8½ miljoen gulden Rijkstoelag moet, volgens de Regeering en haar meerderheid, nog eerst de Tariefwet worden aangenomen, welker totstandkoming op tal van moeilijkheden, in verband met handel en industrie, stuit. Een zeer ingewikkelde Radenwet van 114 artikelen moet niet alleen eerst nog worden aangenomen, maar ook nog in werking worden gebracht, waarvoor tal van maatregelen van bestuur moeten worden uitgevaardigd en schikkingen getroffen. Maar bovendien moet eerst nog een afzonderlijke wet op de Rijksbank worden ontworpen, behandeld en aangenomen, en voorts zijn er in de Invaliditeitswet zelve nog een 70-tal onderwerpen, waaromtrent maatregelen van bestuur, ministerieele besluiten en beschikkingen moeten worden uitgevaardigd, aleer de wet in volle werking zal kunnen worden gebracht. De wet treedt, volgens artikel 394, pas in werking op een nader te bepalen tijdstip, met uitzondering van de artikelen 1 en 2; „art. 2 echter niet vóór art. 1”. Dus art. 1 het laatst! In artikel 1 zit evenwel de kern der wet: de verzekering zelve! Pas als artikel 1 in werking getreden is, wordt aan de

dan 70 jaar of ouder zijnde loonarbeiders het pensioen van f 2 per week uitgekeerd. (Artikel 357.)

En zoozeer gevoelt de Minister dan ook, dat het nog jaren en jaren zal duren eer de pensionneering zal in werking treden, dat hij verwacht, nog een fonds te kunnen vormen van de gelden, die vóór dien tijd de Tariefwet zal opbrengen, om er de invalide arbeiders van minder dan 70 jaar van te kunnen pensionneeren!

Arbeiders! Als er geen spoedige nood-maatregel getroffen wordt, zal geen der thans levende 65- à 70-jarigen meer van de wet kunnen genieten. Zij zullen sterven zonder vanwege de gemeenschap geholpen te zijn aan een sober stuk brood.

Doch er is een uitweg.

Volgens art. 357 van het wetsontwerp zal, bij inwerking treding van art. 1, onmiddellijk de 70-jarige arbeider het pensioen ontvangen. Wij kunnen en behoeven evenwel op de inwerking treding van dit artikel niet te wachten! Een voorloopige, krachtige en verstandige daad kan ons in staat stellen, binnen zeer korten tijd het pensioen te doen uitkeeren. Om dit te bereiken, stelde mr. Troelstra in de Kamer op December j.l. de volgende motie voor:

„De Kamer, overwegende, dat het gewenscht is de pensionneering der personen bedoeld in art. 357 van het ontwerp tot verzekering tegen de geldelijke gevolgen van invaliditeit en ouderdom onafhankelijk te maken van eventuele vertraging in de tot stand koming der sociale verzekeringswetten,

„verzoekt de Regeering zoo spoedig mogelijk een eenvoudig wetsontwerp in te dienen, waarbij, met gebruikmaking van de postkantoren, of van andere bestaande administratieve lichamen, de regeling, in bovengenoemd artikel voorgesteld, wordt ingevoerd om te werken tot dat de wet, regelende de materie in haar geheel, in werking is getreden.”

Ziehier het middel om althans nog vóór 1913 de zaak voorloopig in orde te krijgen, voor de thans levende oude arbeiders.

Hiervoor behoeft niet eerst de Tariefwet te worden aangenomen! De kosten bedragen, ook in de berekeningen der regeering, enkele miljoenen per jaar, die heel wel op andere wijze zijn te vinden. Ook al wordt het bedrag van f 2 op f 3 per week gebracht.

Van 1900 tot 1910 groeiden, zonder beduidende belastingverhoging, de gewone Rijksontvangsten aan van 154¼ miljoen tot 200 miljoen gulden, terwijl over 1912 zelfs een ontvangst van 202 miljoen is geraamd, een raming, die steeds met vele miljoenen overschreden wordt.

Die som zit er dus wel aan, en desnoods moet dan maar op minder nuttige zaken een weinigje bezuinigd worden!

Arbeiders, medeburgers! Gij weet, dat de S. D. A. P. niet langs den weg van den verzekeringsdwang deze gansche zaak wil regelen. Zij wil een eenvoudige pensionneering voor arbeiders en wie daarmee gelijk staan, en dus het pensioen noodig hebben, op ten hoogste 65-jarigen leeftijd.

Maar voor de tijdige totstandkoming van dezen overgangsmaatregel kunnen allen medewerken, ook zij, die definitief het verzekeringsstelsel wenschen te zien tot stand gebracht.

Wilt gij het bewijs? Welnu, den 23sten December 1908 opperde niemand minder dan de

anti-revolutionaire heer Van Vliet in de Kamer het denkbeeld, dat thans door de soc.-den. Kamerleden in een positief voorstel is belichaamd.

Toen reeds bepleitte deze voorzitter van „Patrimonium” een voorloopige oplossing, om bij wijze van tijdelijken maatregel het Engelsche of Deensche stelsel van pensionneering in te voeren. Dit geschiedde toen uit vrees, dat in 1909, dus met den afloop der toenmalige parlementaire periode, nog niets van de pensioenverzekering zou zijn terechtgekomen. Welnu, thans staan wij er tegen 1913 weer evenzoo voor, weer drie kostbare jaren later!

Helaas, verwierp al terstond de Tweede Kamer de dadelijke behandeling van Troelstra's motie. Slechts de sociaal-democraten en drie vrijzinnigen stemden vóór. Doch binnenkort moet de vraag, of de motie tijdig in behandeling zal worden genomen, weer aan de orde komen, en daarna komt hopelijk over de motie zelve spoedig de beslissing.

Wij doen een beroep op het Nederlandsche volk om de Kamer te bewegen, over dit voorstel spoedig en gunstig te beslissen!

Wij komen tot u om aan te sporen, krachtig den strijd aan te binden voor deze belangrijke zaak. Geeft Regeering en Volksvertegenwoordiging met nadruk te kennen, dat langer aarzelen een misdaad is, gepleegd tegen al die oude slovers, die aan den avond van hun werkzaam leven zijn overgeleverd aan armoede en gebrek!

Hier is een zegenrijk werk te doen voor allen; voor hen die zelf arbeider zijn en reeds het spook van den armen ouden dag voor zich zien opdoemen; voor degenen die zelf jong zijn en de kracht in zich voelen, te strijden voor recht en billijkheid jegens hunne oudere lotgenooten; eindelijk ook voor hen, die zelf geen pensionneering langs dezen weg noodig hebben, doch medevoelen met het lijden van duizenden en duizenden oude menschen!

Medeburgers! In het Parlement en aan de regeeringstafel zal men zich misschien willen verschuilen achter zinledige vormen en beschimmelde „precedenten” of „usances”, achter hetgeen oude sleur en wetgevende gewoonten medebrengen.

Uw kracht en frissche strijd lust zijn noodig om den heeren te beduiden dat hier vóór alles geholpen moet worden en dat het Nederlandsche volk het wachten op de ouderdomspensionneering moe is.

Belegt meetings en vergaderingen, zendt adressen aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal; spreek u uit voor het praktische voorstel-Troelstra en doet het spoedig! Dan volbrengt gij uw heilige plicht tegenover de oude lieden van uw omgeving, van uw stad of uw dorp, van uw gansche land!

Op voor de pensionneering van oude arbeiders!

Het Partijbestuur der Sociaal-Democratische Arbeiderspartij in Nederland:

W. H. VLIET, voorzitter.

F. VAN DER GOES.

L. M. HERMANS.

M. MENDELS.

J. H. SCHAPER.

H. SPIEKMAN.

P. J. TROELSTRA.

F. M. WIBAUT.

J. G. VAN KUIJKHOF, secretaris.

FINANTIEEL VERSLAG DER S. D. A. P. OVER 1911.

A. STAAT VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN.

ONTVANGSTEN:

1	Aan kassaldo 31 Dec. 1910	f	391.78½
2	" contributies der afdeelingen	"	5400.63½
3	" " verspreide leden	"	282.82
4	" Partijfonds	"	3457.76½
5	" diverse bijdragen	"	847.30
6	" verkoop diplomaboekjes en zegels	"	453.16
7	" restitutie kosten buitengew. congres 1909	"	0.17
8	" restitutie kosten congres '10	"	5.60
9	" " " '11	"	321.28
10	" manifesten Statenverk. '10	"	4.90
11	" extra contrib. „Het Volk”	"	1138.08
12	" terug diverse voorschotten	"	186.67½
13	" fonds propagandist Gelderl.	"	181.15
14	" vrijwillige en verplichte bijdragen kiesrechtactie	"	1532.13½
15	" rente	"	156.70
16	" verkiezingsfonds	"	4.50
17	" restant steun zeeliedstaking	"	0.50
18	" bijdragen actie petitionnem.	"	9991.68
19	" betooging 10-urendag	"	192.77
20	" " 5 November '11	"	153.20

Totaal . . . f 24702.80½

UITGAVEN:

1	Aan salarissen	f	4126.12
2	" huur kantoor	"	320.—
3	" verlichting, verwarming, schoonhouden en onderh.	"	231.50
4	" porto's en telegrammen	"	475.34
5	" telefoon	"	90.—
6	" schrijfmachine enz.	"	300.30
7	" kantoorbehoefsten, kruiersloon en assuranties	"	243.16½
8	" vergaderingen P.B. gewone	"	447.45
9	" " P.B. buitengew.	"	430.35
10	" archief	"	80.62
11	" drukwerk	"	1102.27½
12	" contributies en subsidies	"	190.10
13	" propaganda	"	851.30½
14	" extra contrib. „Het Volk”	"	1450.—
15	" verkiezingsfonds	"	255.—
16	" congres 1911	"	1354.17
17	" kiesrechtactie	"	1526.78
18	" actie petitionnement	"	9959.58
19	" " 10-urendag, Int. meeting en meeting 14 Dec. '11	"	527.71
20	" voorschotten	"	2.70
21	" steun diversen	"	23.50
22	" fonds steun	"	37.50
23	" aan Commissie Sociale Verzekering	"	55.18
24	" diversen	"	472.39
25	" kassaldo 31 December 1911	"	149.77

Totaal . . . f 24702.80½

B. FINANTIEELE TOESTAND OP 1 JANUARI 1912.

I. In kas	f 149.77	
II. Nog te vorderen:		
a. Aan contrib. der afd.	f 694.02	
b. " " verspreide leden	" 381.15	
c. Aangeleverde dipl. b. en zegels	" 173.50	
	<u>1248 67</u>	
d. Aan extra contrib. „Het Volk”	" 419.68½	
e. Aan manif. Statenverkiezing '07	f 11.25	
f. Aan manif. P.B. '08	" 1.50	
g. Aan " Statenverkiezing '10	" 46 20	
	<u>58.95</u>	
h. Aan kiesr.actie 1910	f 21.42	
i. " " 1911	" 64 63	
	<u>86.05</u>	
j. " congr.kost. 1909	f 2.34	
k. " " 1910	" 17.33	
l. " " 1911	" 48.44	
	<u>68.11</u>	
m. " vooruitbetaald telefoongeld	" 30.—	
n. " rente deposito's	" 7.53	
o. " voorschotten	" 474.55½	
p. " bijdragen partijfonds	" 316.17½	
q. " verkiezingsfonds	" 571.48½	
r. " comité v. actie petitionnem.	" 51.00½	
III. Inventaris:		
a. Aan meubilair	f 250.—	
b. " voorraad dipl. b.	" 73.38	
	<u>323.38</u>	
IV. Overige bezittingen:		
a. Aan 51 obligaties à f 50.—, leening broch.handel, taxatie	f 1000.—	
b. Aan deposito's	" 300.—	
c. " 10 oblig. „Het Volk”, taxatie	" 125.—	
	<u>1425.—</u>	
Totaal	f 5230.36½	

I. Nog te betalen: . . .		
a. Aan Masereeuw & Bouten	f 500.—	
b. Aan drukkerij „Vooruitgang”	" 445.61½	
c. Aan achterstallige contr. Int. Soc. Bur.	" 216.50	
d. Aan extra contrib. „Het Volk”	" 857.77	
e. Aan tekort exploit. brochuren. Comité v. Actie	" 458.23	
f. Aan drukwerk	" 1069.40	
g. " kiesrechtactie	" 413.60½	
h. Aan het N. V. V. v. 10-urenbet. enz.	" 168.24	
	<u>f 4129 36</u>	
II. Vooruitbetaalde:		
a. contrib. der afd.	f 31.99	
b. " verspr. leden	" 43.47	
c. diplomaboekjes en zegels	" 0.20	
d. extra contributie „Het Volk”	" 82.27	
	<u>157.93</u>	
III. Fonds Kiesrechtactie	" 216.49½	
IV. Fondsen gebouw	" 97.50	
V. Fonds steun	" 238.01	
VI. Saldo	" 391.07	
Totaal	f 5230.36½	

De Commissie van Controle:
P. BINK.
J. H. HUIJBERS.
J. KOK.

Amsterdam 2 Maart 1912.

De Partijsecretaris-penningmeester:
VAN KUIJKHOF.

TOELICHTING BIJ HET FINANTIEEL VERSLAG.

A. STAAT VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN.

I. Ontvangsten.

1. Aan contributies der afdelingen werd in 1911 ontvangen een bedrag van f 5400.63½ tegen f 4733.71 in 1910, alzoo een meerdere ontvangst van bijna f 667.—.

Ter juistere beoordeeling van de contributie-afdracht door de afdelingen diene het volgende:

Ontvangen contributie in 1911:	f 5400.63½
hierin begrepen contr. van 1910	" 474.60
blijft contributie 1911	f 4926.03½
op 31 Dec. 1911 nog te ontvangen	" 694.02
Transporteeren	f 5620.05½

Per transport	f 5620.05½
vooruitbet. contr. op 31 Dec. '11	" 31.99
totaal contributie van 1911	f 5588.06½

tegenover f 4930.17½ over 1910 of ruim f 650 meer.

Het aantal leden, waarvoor door de afdelingen contributie betaald moest worden, bedroeg op

31 Dec. 1910	9992
31 Maart 1911	10837
30 Juni 1911	11243
30 Sept. 1911	11813

Totaal 43885 leden tegen 13 cent ieder, geeft f 5705.05 of ruim f 100.— meer dan de werkelijke contributie over 1911 bedraagt.

Dit verschil wordt veroorzaakt door het niet-contribueeren der nieuwe afdelingen gedurende het eerste half jaar van haar bestaan en door opheffing van afdelingen in den loop van een kwartaal.

4. De opbrengst van het partijfonds is ook dit jaar weder gedaald en wel van f 3655.— op f 3457.76½.

Reeds eenige jaren achtereen heb ik op dit verschijnsel de aandacht gevestigd en daarin zal verbetering moeten komen. Het zou natuurlijk hoogst gewenscht zijn, dat de partij uit de contributies alle noodige uitgaven kon bestrijden en al gaan wij nu wel dien kant op, we zijn er nog niet; zonder het partijfonds kan de partijkas niet voldoen aan de verplichtingen, die de Partij op zich heeft genomen.

5. Deze post bevat f 585.70 als winstaandeel van de coöperatie „De Dageraad” over 1910 en f 18.77 als winstaandeel in den verkoop brandstoffen.

Dit is de eenige coöperatie, die jaarlijks een bij haar statuten vastgesteld deel van haar winst, aan de partijkas afstaat.

Laten wij hopen dat haar voorbeeld door meerdere coöperaties gevolgd zal worden.

Verder bevat deze post diverse bijdragen, die toegezonden worden aan de partijkas, zonder opgave van een bepaalde bestemming; in zulk geval meent de penningmeester het best te handelen dergelijke bijdragen in de algemeene kas te storten.

Opmerkingen over de overige posten van inkomsten zullen gegeven worden bij de behandeling van de uitgaven en bij de toelichting tot den stand op 31 December 1911.

II. Uitgaven.

1. Deze post omvat salaris van den secretaris-penningmeester, van den bediende, van den propagandist Hermans en subsidies voor de propagandisten Leeuwenburg (over een gedeelte van 1911), Van Leeuwen en Rugge.

Nadere specificatie zal op het congres, indien verlangd, gegeven worden.

11. Deze post omvat betaling van het saldo over 1910, zijnde f 500.27½ en f 602.— op de rekening 1911.

12. Betaald werd in 1911 aan de Studieclub f 50.—; aan het N. C. voor gevraagde winksluiting f 20.—; aan het C. B. v. S. Adv. f 20.10 en aan den B. v. S. D. Vrouwenclubs f 100.—.

13. Deze post bestaat uit bijdragen aan afdelingen en federaties voor vergaderingen en oprichtingskosten van afdelingen.

14. In 1911 werd aan de administratie van „Het Volk” meer afgedragen dan ontvangen, aan extra-contributie, een bedrag van f 311.92. Op de balans van 1910 stond nog als af te dragen een bedrag van f 1169.69, zoodat nu op de balans voorkomt als nog af te dragen f 1169.69 min f 311.92 is f 857.77.

15. Aan verkiezingen werd in 1911 meer uitgegeven dan ontvangen voor dit doel f 250.50; het bedrag, dat tot nu toe door de partijkas meer voor verkiezingen is uitgegeven dan ontvangen, bedraagt f 571.48½.

16. Voor het congres is meer uitgegeven dan ontvangen een bedrag van f 1032.89
nog te ontvangen . . . „ 48.44

totaal uitgaven f 984.45, en wel: aan subsidie aan 89 afdelingen ten bedrage van f 267.—; aan zaalhuur en uitgaven van de congrescommissie f 367.53; aan „Het Volk”

voor opname van de congresstukken f 104.50 en f 245.42 voor reis- en verblijfkosten leden P. B. en anderen, benevens overige uitgaven, als telegrammen, enz.

Het totaal bedrag aan reiskosten voor de afgevaardigden, van iedere afdeling 1, bedroeg f 611.36; dit bedrag is door de afdelingen terugbetaald op f 48.44 na. Dat het werkelijk terugontvangen bedrag, vermeerderd met het nog te ontvangen bedrag, f 241.44 minder is dan f 611.36 is veroorzaakt, doordat met de afdelingen, die meer moesten storten dan zij uit de partijkas hadden te ontvangen, dit meerdere bedrag verrekend werd.

17. Aan Kiesrechtactie is meer ontvangen dan uitgegeven f 5.35½. Er moet echter nog betaald worden een bedrag van f 413.60½; het totaal bedrag, dat uit de algemeene kas nog gereserveerd dient te worden om te korten op Kiesrechtactie te dekken, bedraagt daardoor f 216.49½.

18. In 1911 werd voor de actie van het petitionnement minder uitgegeven dan ontvangen f 32.10; in 1910 echter werd meer uitgegeven dan ontvangen f 83.10½. Het voorschot uit de algemeene kas ten behoeve van de actie voor het petitionnement, bedroeg derhalve op 31 December 1911 f 51.00½.

19. De actie voor den tienurendag, de meeting op 5 November (Int. Meeting) en die van 14 December (Utrecht), hebben in totaal gekost f 527.71 verminderd met f 345.97 of f 181.74; terwijl op 31 Dec. nog te betalen stond f 168.24.

20. Het totaal bedrag aan voorschotten verminderde dit jaar met f 183.97½. De algemeene kas had op het eind van het jaar aan voorschotten dus nog te vorderen f 658.53 verminderd met f 183.97½ of f 474.55½.

24. In deze post komt voor de kosten voor aanschaffing van de Partijvlag, vertegenwoordiging bij de begrafenis van Singer en verder enkele kleine postjes.

FINANTIEELE TOESTAND OP 1 JAN. 1912.

Een vergelijking met den toestand op 1 Januari 1911 toont aan, dat deze minder gunstig is geworden; het saldo daalde van ruim f 1900.— tot ongeveer f 400.—, of met f 1500.—; dit is voornamelijk veroorzaakt door de schuld van het C. v. A. over te brengen op de algemeene kas; zooals men ziet bedraagt deze ruim f 1500.

Neemt men de posten I, II, a, b, c, e, f, g, h, i, j, k, l, n, o, p en IV-b aan de credetzijde te zamen tegenover de posten I, IV en V aan de debetzijde, dan komt men tot een bedrag van f 1755.—, dat niet uit de gewone middelen kan worden betaald.

Diverse opmerkingen. De voorschotten bedragen: aan de stichting-Tak f 409.55½, aan een afdeling f 15.— en aan nog een afdeling f 50.—.

Inventaris is gebracht op hetzelfde bedrag, niettegenstaande in den loop van het jaar er belangrijke toevoeging heeft plaats gehad.

Overige bezittingen a en c zijn verminderd met f 675.—.

De schuld aan M. en B. is dit jaar niet verminderd; dit is het laatste restant van een schuld, groot f 2500.—.

De contributie aan het I. S. B. over 1911, groot f 200.—, moet nog voldaan worden, maakt met het restant schuld f 216.50.

De schuld aan administratie „Het Volk” voor nog af te dragen aan extra-contributie, is gedaald van f 1169.69 tot f 857.77.

Schuld Comit van Actie. In „Het Volk” van 9 Januari l.l. is door mij reeds gepubliceerd de rekening en verantwoording van het Comité op 31 December.

Deze rekening is nu opgenomen in de algemeene kas, als nog te vorderen en als nog te betalen, respectievelijk $f 50.00\frac{1}{2}$ en $f 1527.63$.

Het fonds steun is gedaald van $f 275.51$ tot $f 238.01$, daar er een betaling uit dit fonds heeft plaats gehad van $f 37.50$.

Hieronder volgt nog eens de verantwoording van het Comité van Actie, daar deze een kleine wijziging bleek te moeten ondergaan.

Staat van ontvangsten en uitgaven van het begin der actie, October 1910 tot en met 31 December 1911.

I n k o m s t e n .

1. Bijdragen van coöperaties	$f 909.98$
2. Bijdragen van een bestuurdersbond	100.—
3. Gestort door leden d. Partij als een-uur-loon	2541.—
4. Bijdragen van vakbonden en van vakvereenigingsleden, geteekend op lijsten	4419.92
5. Opbrengst platen	145.62
6. Bijdragen van partijgenooten en geestverwanten, niet geteekend op lijsten	3296.87
7. Diversen, als collecten, enz.	390.29 $\frac{1}{2}$
Totaal —————	$f 11804.68\frac{1}{2}$

U i t g a v e n .

1. Aan bureaunkosten	$f 1083.96\frac{1}{2}$
2. „ Comité, hieronder reis- en verblijfkosten van den secretaris en de overige leden van het Comité	949.31
3. Aan Perscommissie	284.10
4. „ salarissen en schrijfloonen	2008.13
5. „ meubilair en kosten voor installatie bureau	243.29
6. „ sprekers	1421.50
7. „ drukwerken	2504.99 $\frac{1}{2}$
8. „ kantoorbehoeften, w.o. duplicator	323.87
9. „ propaganda, hieronder begrepen bijdragen aan afdelingen, federaties en gewesten, voor het houden van meetings	2568.57 $\frac{1}{2}$
10. „ huur, kantoor, verwarming, verlichting enz.	467.95 $\frac{1}{2}$
Totaal —————	$f 11855.69$

De meerdere uitgaven ad $f 51.00\frac{1}{2}$ zijn als voorschot verstrekt uit de partijkas.

Het tekort op de actie bedroeg op 31 Dec. l.l. :

a. Voorschot partijkas	$f 51.00\frac{1}{2}$
b. Tekort exploitatie propaganda-geschriften	458.23
c. Nog te betalen aan drukwerken	1069.40

Totaal $f 1578.63\frac{1}{2}$

Amsterdam, 2 Maart 1912.

VAN KUIJKHOF.

VERSLAG DER VERRICHTINGEN VAN DE COMMISSIE VOOR SCHRIFTELIJKE PROPAGANDA.

Gevolg gevende aan zijne belofte, op het kongres van 1911 afgelegd, besloot het Partijbestuur in den loop van dat jaar, tot de vorming van eene Commissie, wier bijzondere taak het zou zijn de schriftelijke propaganda, voor zoover zij geschiedt door middel van vlugschriften, brochures, boeken enz., in samenwerking met den Brochurenhandel, te verzorgen. Het benoemde tot leden dier Commissie J. W. Albarda, J. W. Matthijsen, Ed. Polak, J. J. de Roode en Th. v. d. Waerden.

Op den 2en September 1911 werd de commissie door den Partijvoorzitter met een korte rede ge-

installeerd. Direkt daarop haar eerste vergadering houdend, koos zij zich J. J. de Roode tot voorzitter en den ondergeteekende tot sekretaris.

Ofschoon dus sedert hare installatie nog geen jaar is verlopen, meent onze commissie toch verplicht te zijn, de Partij met een kort woord van hare verrichtingen kennis te geven.

Toen wij onze taak aanvaardden, bleek de grootste behoefte te bestaan aan dadelijke uitgave van geschriften over aktueele onderwerpen. Achtereenvolgens deden wij de volgende brochures verschijnen:

TITEL.	Naam v. d. schrijver.	Aantal oplagen.	Aantal ex.
1. De Zeeliedenstaking en haar gevolgen	Ed. Polak.	1	8.000
2. Jaarboekje 1912		1	8.000
3. Een daad voor den 10-urendag	J. H. Schaper.	1	2.500
4. De Duurte!	J. J. de Roode.	3	12.000
5. De Arbeidswet 1911	J. H. Schaper.	3	10.000
6. De Leugen Achterhaald!	J. H. Schaper.	4	13.000
7. Uit de leege zakken	W. H. Vliegen.	2	6.000
8. De nieuwe Militiewet	K. ter Laan.	1	3.000
9. Op tegen de Bescherming!	F. M. Wibaut.	1	3.000

In bewerking zijn nog een brochure over den kiesrechtstrijd en de vertaling van het tweede deel van Bebel's „Uit mijn leven.“

Voorts zijn wij bezig met de voorbereiding van een plan voor geregelde uitgave van zeer goedkoope vlugschriften over belangrijke gebeurtenissen, die door de afdelingen gratis dienen te worden verspreid. Zij zullen er spoedig meer van hooren.

Het is, zooals zich denken laat, allerminst onze bedoeling, het daarbij te laten. Op ons werkprogramma staan nog tal van onderwerpen, zoowel van aktueelen als meer theoretischen aard. Gaarne hadden wij vooral aan dat laatste deel van onze taak méér gedaan dan het geval is, omdat wij overtuigd zijn van de noodzakelijkheid om de arbeiders, die in deze vruchtbare tijden tot ons

komen, door principieele voorlichting de gelegenheid te geven, zich tot goede sociaaldemokraten te vormen.

Tweeërlei omstandigheid stond ons daarbij echter in den weg. Ten eerste moest met het uitgeven van een program-brochure worden gewacht tot het a. s. congres het nieuwe program zou hebben vastgesteld. Ten tweede was de commercieele toestand van den Brochurenhandel bij den overgang naar den nieuwen beheerder niet van dien aard, dat met den door ons gewenschten spoed kon worden opgetreden. Nu zoowel het een als het ander spoedig in orde zal zijn, kan ook onzerzijds sneller en veelzijdiger gewerkt worden dan tot nu toe mogelijk was.

Wij rekenen daarbij op de hulp en medewerking van de penvoerders onzer partij.

Voor de Commissie:

ED. POLAK, Secretaris.

JAARVERSLAG VAN DE SOC.-DEM. STUDIECLUB.

Het aantal leden, ruim 100, bleef dit jaar stationair. Er hadden 9 bestuursvergaderingen, 1 jaarvergadering en 1 ledenvergadering plaats.

Het Bestuur onderging door het bedanken van 2 bestuursleden, eenige verandering, en is nu als volgt samengesteld: Th. v. d. Waerden, voorzitter; H. Ankersmit, 1e secr.; H. J. Wegerif, 2e secr.; P. Voogd, penningm.; B. A. Eldering, bibliothecaris; W. A. Bongers, W. Wegerif—Wegerif, J. G. Keesing, N. W. Posthumus, bestuursleden.

Een dertig aanvragen kwamen in 1911 binnen, terwijl bij het uitbrengen van het vorig verslag nog 5 onderwerpen in behandeling waren. Op 2 onderwerpen na zijn de aanvragen thans allen voltooid. Nieuwe aanvragen kwamen in van Kamerleden, Redactie van „Het Volk”, afdelingen der Partij, Gemeenteraadsleden, Vakverenigingen, Bestuurdersbonden, enz.

De volgende onderwerpen zijn dit jaar o.a. behandeld: Een overzicht van het materiaal, in Engeland bijeengebracht vóór en tegen vrijhandel. Materiaal en uitspraken, gepubliceerd in Nederland vóór en tegen beschermende wetten. Juiste lezing en toepassing van een buitenlandsche wet. Materiaal inzake „duurte-toeslag”, aan gemeente- en rijksambtenaren in het buitenland. Berekening van een sociale verzekering. Verhouding van arbeiderscoöperatie tot Socialistische Partij en Vakbeweging in verschillende landen. Materiaal inzake ziekteverzekering bij vakbonden. Gegevens omtrent crèches, melkkekens, kinderbewaarplaatsen in Nederland. Het verzamelen en verwerken van arbeidersbudgets, loopende over een jaar.

Hierover zal binnenkort een uitgave der Studieclub verschijnen.

Verder betroffen de aanvragen gegevens over loonen van categorieën arbeiders in andere landen, rechtspositie van categorieën ambtenaren in het buitenland, statistieken over toestanden in de arbeidende klasse, gegevens over bepaalde onderwerpen en wetten, over gevoerde actie vóór en tegen wetsontwerpen; eenig materiaal inzake ziekteverzekering, kinderarbeid, litteratuuropgave, enz.

De bibliotheek werd verrijkt met eenige tijdschriften, rapporten en boeken, terwijl andere tijdschriften gecompleteerd werden. Op een enkel nummer na is de Studieclub nu in het bezit van het vroegere orgaan der Partij: „De Sociaal-democraat”. De Congresverslagen der Partij zijn nu ook volledig in de bibliotheek. Van alle partij- en vakbladen, zijn steeds

de 2 laatste jaargangen aanwezig. „Het Volk”, „De Handelingen”, „De Vakbeweging”, „De Gemeente” enz. worden, evenals de officiële buitenlandsche tijdschriften der Studieclub, geregeld gecompleteerd.

Naast de registratie van „Het Volk”, wordt die van eenige voor de arbeidersbeweging belangrijke tijdschriften bijgehouden. Aan het P. B. werd de naamcatalogus van de door de Studieclub geregistreerde bibliotheek „Tak” gezonden. De Studieclub verzocht het P. B. onze taak, ten opzichte van deze Bibliotheek, hierbij als afgelopen te beschouwen.

Voor de Studieclub:
H. ANKERSMIT. Secr.

Financieel verslag van den penningmeester der Sociaal-Democratische Studieclub.

30 Januari 1911 tot 20 Januari 1912.

De ontvangsten in het afgelopen jaar bedragen gezamenlijk f 439.92, te weten:

Kassaldo op 30 Januari 1911 . . .	f 152.12
Partijsubsidie	„ 100.—
Contributies afd. en fed.	„ 125.55
Bijdragen van personen	„ 62.25

Totaal . . . f 439.92

De uitgaven in het afgelopen jaar bedroegen gezamenlijk f 336.56, te weten:

Voor aangeschaft lectuur, periodieken en abonnementen	f 93.37
Verhuiskosten	„ 77.06
Uitgaven ten behoeve der bibliotheek-Tak	„ 55.62
Schrijf- en bureaubehoeften	„ 43.50
Schoonmaak- en onderhoudskosten	„ 30.30
Uitgaven ten behoeve van het onderzoek betreffende de arbeidersbudgets	„ 18.57
Uitgaven ten behoeve van het Volkregister	„ 3.45
Advertentiekosten	„ 4.20
Zaalhuur Jaarvergadering	„ 2.70
Abusievelijk betaalde contributie gerestitueerd	„ 1.05
Diversen (loonen, fooien, verzekeringspremie enz.)	„ 6.74

Totaal . . . f 336.56

Ontvangsten	f 439.92
Uitgaven	„ 336.56

Kassaldo (20 Jan. 1912) f 103.36

VERSLAG VAN DE WERKZAAMHEDEN DER SOSIAAL-DEMOKRATISE KAMERFRAKSIE OVER HET JAAR 1911.

De strijd om 't Algemeen Kiesrecht.

Des daags na de schitterend geslaagde kiesrechtmeeting en de aanbieding van het Volkspetitionnement met de 318.000 handtekeningen stelde de fraksie voor, dat de Kamer zich tot de Regering zou wenden ter zake van het kiesrecht. Dit voorstel werd door de meerderheid afgewezen, zelfs voordat deze van de juiste inhoud en toelichting kennis genomen had. Op de Rode Dinsdag volgde de Zwarte Woensdag (20 September); de meerderheid (uitgezonderd de voorzitter) toonde zich één bende van dompers onder leiding van de heer Lohman.

De volgende dag vroeg Troelstra het woord tot aflegging van een verklaring over de houding, door ons aan te nemen:

„Op de voorgrond sta, dat elk vijandelijk of storend optreden onzerzijds zal eindigen, zodra wij de verzekering mogen ontvangen, zij het ook van een voldoende deel der rechterzijde, dat een voorstel als het tans buiten behandeling gestelde, zij het ook in enigszins gewijzigde vorm nogmaals door ons ingediend, op ernstige en degelijke behandeling door de Kamer zal kunnen rekenen.

Zolang eene dergelijke mededeling ons in deze Kamer niet wordt gedaan, zal, voorlopig tot een nader te bepalen tijdstip, door ons en bij de behandeling der begroting, en bij die van wetsontwerpen, welke niet, als bijv. de Bakkerswet en dergelijke door ons aanvaarde sociale wetten op onzes inziens goede wijze in noden der arbeiders voorzien, gebruik worden gemaakt van al die middelen van verweer, welke het Reglement van Orde ter beschikking stelt van minderheden, die door de meerderheid worden onderdrukt.”

Maar de voorzitter liet hem niet aan het woord; de poging, om obstructie te voorkomen, mislukte; — de obstructie begon. Schaper verzette zich in een geestige, maar... lange redevoering tegen het voorstel, om een aantal wetsontwerpen in de afdelingen te behandelen. De heren voelden voor 't eerst de last van hun eigen schandaad.

Onmiddellik na Schaper was Ter Laan aan het woord over de voorgestelde jaarwedden van officieren met een rede, die voortgezet werd in de avondvergadering, totdat het laat genoeg was geworden voor een eerste proeve.

Het was niet eens nodig, de Kamer te laten stemmen over al de voorstellen van orde; met een paar proefstemmingen besloot Hugenholtz deze zitting. De volgende weken zou de Kamer toch in de afdelingen vergaderen en in die tijd gelegenheid hebben, om in te zien, dat de schandaad weer goed gemaakt moest worden.

Op 11 Oktober kwam de Kamer weer in openbare zitting bijeen en verklaarde de heer Nolens namens geheel de rechterzijde, dat aan ons de gelegenheid zou worden gegeven, om vóór de Indise begroting ons kiesrechtvoorstel te behandelen. Daarmee stelden wij ons tevreden

en onmiddellik daarop werd het volgende voorstel ingediend:

„De ondergetekenden hebben de eer, ingevolge art. 96 van het Reglement van Orde, voor te stellen, een adres te ontwerpen aan de Koningin, waarin wordt aangedrongen op indiening van voorstellen tot grondwetsherziening door de Regering in de loop dezer legislatieve periode, wegens de urgentie van het kiesrechtvraagstuk.”

* * *

Dit komt aan de orde op 14 November. Troelstra wenst, dat de partijen in de Kamer zich over het kiesrecht uitspreken. Hij wijst op de hoge ernst van onze kiesrechtbeweging.

De arbeiders hebben steeds meer belang bij de wetgeving; zij worden er buiten gehouden. Naast hun beweging staat die der vrouwen. Beiden gevoelen meer en meer, dat het A. K. nodig is voor de sociale verheffing hunner klasse. Daarom is de leuze: „eerst sociale wetgeving en dan de kiesrechtuitbreiding” onjuist. De beweging der arbeidende klasse is het grootste stuk kultuur van onze tijd, zoals in tal van andere landen reeds begrepen is.

Spreker vergelijkt onze kiesrechtbeweging met de schoolwetbeweging van 1878, die het gevolg was van godsdienstige opwinding, met politieke bedoeling uitgebuit. Hij wijst er op, hoe vele kerkelijke arbeiders nu gaarna zouden getekend hebben, als 't hun niet was verboden. En desondanks zulk een verheugende groei, die zich zo nodig uiten zal als een massastaking voor 't kiesrecht!

Nu gaat spreker na, op hoe jammerlijke wijze in Nederland het kiesrecht verknood is, zodat b.v. de grote steden naar verhouding veel minder invloed hebben dan het platteland.

Vervolgens behandelt hij de houding, door de andere partijen tegen 't A. K. aangenomen, 't blanko-artikel der vrijzinnigen en hun verder gescharrel, b.v. met het vrouwenkiesrecht; de onwil der kerkelijken, ook blijkende uit de Staatskommissie van deze Regering.

Dan komt de herinnering aan de grondwetsherziening van 1887, die ook een erkenning was van de groeiende macht van het volk, gelijk er ook nu weer een nieuwe macht is opgestaan, die erkenning eist.

Schaper verdedigt (15 Nov.) het voorstel tot grondwetsherziening, zoals het door onze fraksie werd aangekondigd in 1902 vóór dat der V. D. en werd ingediend in 1903. Verder toont hij aan, hoe in 1878 de kerkelijke arbeiders werden opgezweept; men maakte hun wijs, dat het ging „vóór of tegen de bijbel”! Gehele lijsten van namen waren bovendien vals, terwijl nu door ons met de uiterste zorg gewaakt is voor de zuiverheid der handtekeningen.

In zijn repliek op 16 November wees Troelstra er op, dat de leden der rechterzijde zich niet hebben uitgelaten over 't A. K. Vooral de rede van dr. Kuyper toonde de treurige aftakeling der A. R. partij. In 1879 stelde Keuche-

nius voor, de schoolwet niet in te voeren, vóór 't kiesrecht herzien was. Toen stemde zelfs de heer Lohman voor die motie!

Ook de rede van de heer Borgesius was vaag; met de heer Limburg deed hij een motie aan de hand vóór 't A. K., maar zo, dat de konservatieven er vóór kunnen stemmen. Het is ons niet te doen om het woord „Algemeen Kiesrecht”, maar om de democratie, en de motie zal de democratie niet bevorderen, doch wel uitloopen op een vrijzinnige concentratie bij de stembus van 1913. Hier zijn echter geen partijbelangen aan de orde; het is hier de zaak van het volk in zijn geheel, de zaak der democratie.

Troelstra ziet meer heil in de samenwerking van rechtse en linkse democraten dan in de vrijzinnige concentratie. Hij vraagt aan de heer Borgesius, dat deze nader zal omschrijven, wat hij met A. K. bedoelt. Er staat in zijn motie niets over de Eerste Kamer, niets over vrouwenkiesrecht. Wij zullen er graag vóór stemmen, als er het direkte, enkelvoudige, algemene kiesrecht in komt voor de meerderjarige mannen en vrouwen, zonder dat daar een sterkere Eerste Kamer tegenover komt te staan. Als de heer Borgesius dat niet doet, mist zijn motie elke betekenis.

De gevraagde wijziging werd niet aangebracht. Ook nu stemden wij voor zijn beginselverklaring, luidende:

„De Kamer is van oordeel, dat invoering van Algemeen Kiesrecht en evenredige vertegenwoordiging wenselijk, maar zonder voorafgaande grondwetsherziening onmogelijk is.”

Deze werd verworpen met 42 tegen 37 stemmen.

Maar niemand uit de burgerlike partijen stemde vóór ons voorstel ten gunste van het onvervalste algemene kiesrecht. Het debat deed aldus een scherp licht vallen op de houding der verschillende groepen in de Kamer.

* * *

Troelstra vond overvloedige gelegenheid bij de Algemene Beschouwingen der Staatsbegroting, om te laten zien, wat er terecht komt van 's Lands zaken bij het tegenwoordige, beperkte en oneerlike kiesrecht. Nu gaat het militarisme voorop, terwijl de sociale wetgeving zeer langzaam achteraan sukkelt.

Talma had bijna 2½ jaar nodig, vóór hij zijn Ziektewet kon indienen, terwijl er 2 ontwerpen klaar lagen; de Invaliditeitswet kwam nog later. Maar de Militiewet werd er doorgejaagd; als de Regering gewild had, was de Bakkerswet er óók geweest. Dat dit alles zo is, ligt aan de onbeholpenheid van minister Talma in de eerste plaats en verder aan het konservatisme van de „kristelike” meerderheid der Kamer, dat voor 't volk bedekt wordt gehouden door leugeneetings als die der R.-K. te Utrecht. Spr. nodig de R.-K. Kamerleden uit tot een openbaar debat over hetzelfde onderwerp als daar werd behandeld; (5 Des.) (Op deze uitnodiging kwam geen antwoord!)

Troelstra behandelde daarna de Rode Dinsdag en de poging der bourgeoisie, om de leuze: „Vóór het algemeen kiesrecht!” om te zetten in: „Leve de koningin”. Hij wijst er op, hoe vooral de kerkeliken de koningin trachten te trekken in de politieke strijd, en hij geselt de bekrompen opvatting van minister Heemskerk, die weigerde de deputatie te ontvangen, welke

hem de honderdduizenden handteekeningen bracht. — Uit deze houding bleek, hoezeer hij zich als de handhaver van 't kapitalistische stelsel voelt, vijandig tegenover de arbeiders, onwillig of onmachtig tot hervormingen, gelijk het allerduidelikt uitkomt in het uitblijven van een daad voor de ouden van dagen

* * *

Het betoog van de voorzitter onzer fraksie vindt zijn bevestiging in de talrijke feiten, ook weer in dit jaarverslag meegedeeld. Tegenover de onwil tot hervormingen van Regering en meerderheid plaatste de S. D. Kamergroep haar reeks van initiatief-voorstellen: eerst dat tot Grondwetsherziening, om te komen tot algemeen, onvervalstkiesrecht; daarna de Arbeidswet met de 10-urendag; vervolgens de Leerplichtwet, in 1912 gevolgd door het voorstel-Helsdingen inzake de huur van landerijen; ten slotte het voorstel-Troelstra, om onverwijld over te gaan tot invoering van het ouderdomspensioen.

De vertegenwoordigers der bezittende klasse denken aan andere dingen; zij buiten hun machtspositie uit; verdelen de baantjes hier en in Indië, versterken het militarisme, te water en te land en in de koloniën, en belonen met milde hand de trouwe verdedigers van 't kapitalisties geweld, de heren officieren.

Ouderdoms- en Invaliditeitsverzekering.

Ingediend werd een groot ontwerp van wet op de verzekering voor ouden van dagen en invaliden, dat bovendien nog onleesbaar is.

Schaper verzette zich tegen de overijde behandeling in de afdelingen op 21 September, maar alle burgerlike leden stemden voor.

* * *

Aan het slot van zijn Algemene Beschouwingen over de Staatsbegroting (5 Des.), stelde Troelstra namens de fraksie voor, om eindelijk te komen tot een daad voor de arme ouden. Hij diende daartoe de volgende motie in:

„De Kamer, overwegende dat het gewenst is, de pensionering der personen, bedoeld in art. 357 van het ontwerp ter verzekering tegen de geldelijke gevolgen van invaliditeit en ouderdom, onafhankelijk te maken van eventuele vertraging in de totstandkoming der sociale verzekeringswetten,

„verzoekt de Regering; zoo spoedig mogelijk een eenvoudig wetsontwerp in te dienen, waarbij, met gebruikmaking van de postkantoren of van andere bestaande administratieve lichamen, de regeling, in bovengenoemd artikel voorgesteld, wordt ingevoerd om te werken, totdat de wet, regelende de materie in haar geheel, in werking is getreden.”

Spreker stelde daarbij voor, deze motie te behandelen bij de begroting van minister Talma; het is een stuk uit het voorstel-Talma zelf, dat in zijn geheel nog jaren op zich zal laten wachten. Dit voorstel, afzonderlijk voor de ouden van dagen er uitgelicht, kan in enkele maanden geheel gereed zijn. De personen, in art. 357 van Talma's wet bedoeld, zijn de 70-jarigen, die dan f2.— per week aan pensioen zouden hebben, zonder premiebetaling.

De Kamer evenwel stelde de behandeling uit met 49—7 stemmen; (de S. D., Teenstra, De Klerk, Verhey).

Ziekteverzekering.

Niet het voorstel der Ziekteverzekering zelf kwam in behandeling, maar een 3-tal „vraagpunten” over de hoofdinhoud der wet, die vooraf werden beantwoord; (20 Juni.)

I. Is het wenselijk, de Ziekteverzekering te beperken tot de uitkering van ziekgeld met uitsluiting van geneeskundige hulp?

Duys houdt een krachtig pleidooi voor beide uitkeringen tezamen, waarbij hij aantoonde dat de minister met zijn stelsel helemaal alleen staat, gelijk door Schaper, lid der Commissie van Voorbereiding, later tegenover de heer Van Vliet wordt bevestigd. Tegenover de heer Patijn kwamen Duys en Schaper op voor de Duitse arbeiders, van wie de liberale spreker beweerde, dat zij de dokters niet goed behandelde.

Troelstra deelt mee, dat de heer Patijn zijn wijsheid over de Duitse arbeiders put uit een boek van 't „Rijksleugenverbond” tegen de S.-D.! Verder betoogt hij, dat de Duitse S.-D. steeds ijverden en stemden vóór verbetering der sociale verzekering, terwijl zij dan ook steeds het Centrum tegen zich hadden.

In zijn repliek beantwoordt Duys uitvoerig en gedocumenteerd de bezwaren van de heren Tydeman, Lohman, Passtoors en Talma; hij toont aan, dat zonder de geneeskundige behandeling de wet haar sociale betekenis geheel verliest, — en dat de belangen der arbeiders worden geofferd aan de coalitie-politiek. Dit bleek op 27 Juni, toen het eerste vraagpunt met 51—37 stemmen (rechts tegen links) werd aangenomen in Talma's zin.

II. Is het wenselijk, de Ziekteverzekering uitsluitend te doen plaats hebben bij van Overheidswege instellingen organen? (27 Juni.)

Duys beantwoordt de vraag bevestigend, met bestuur van de kassen door de belanghebbenden; bij de Ziekteverzekering moet men niet in de fout vervallen van de risico-overdracht, gelijk bij de Ongevallenwet. In 't Buitenland hebben de Overheidskassen glansrijk het pleit gewonnen; wie dat weten, mogen niet spekuleren op de kortzichtigheid van nog maar al te veel arbeiders. Bovendien is de Staatsverzekering goedkoper dan de particuliere, gelijk spreker met de sifers bewijst uit den vreemde en uit ons eigen land. — Hij waarschuwt zeer voor versplintering der kassen en bepleit éénheid in 't gehele stelsel van de sociale verzekering.

Bij het stelsel van patroonsfondsen is de fabrikant geheel de baas. Als men eenmaal die kleine kassen toelaat, is de gehele ziekteverzekering voor jaren bedorven.

De minister verdedigde eveneens krachtig de eenheidskas der overheid, maar in dezelfde redevoering ging hij over stag en liet hij de particuliere kassen toch toe, (28 Juni), in een nieuw plan, waarbij tegelijk de betekenis van de Raden van Arbeid zich wijzigde en het derde vraagpunt verviel. Duys en Schaper onderwierpen dat nieuwe plan en de houding van de heer Talma aan felle kritiek; (29 Juni). Bij stemming bleek, dat de minister gedraaid was in de richting der meerderheid; slechts 13 leden verklaarden zich voor ziekenkassen, uitsluitend van overheidswege, n.l. de S.-D., de V.-D. en 2 leden van rechts.

Het antwoord op beide vraagpunten werd door de Kamer zo gegeven, dat er van een

goede ziekteverzekering in de eerste jaren niets terecht komt.

Arbeidswetgeving.

Aan de orde was de **Bakkerswet**, maar deze werd opnieuw naar de Afdelingen verwezen, ondanks het verzet van Schaper; (8 Maart). — Zijn voorspelling kwam uit: in 1911 is de Kamer er niet op teruggekomen.

Op 30 Juni stelde de heer Van Karneboek voor, de Bakkerswet te behandelen in plaats van de Tariefwet; dit werd verworpen met 48—19 stemmen. Een voorstel-Brummelkamp, om na de Tariefwet in Juli nog de Bakkerswet af te doen, kreeg maar 11 stemmen.

Opnieuw was de zaak aan de orde op 11 Oktober, toen Schaper voorstelde de Militiewet te laten rusten, om de 20.000 bakkers te helpen. Maar dit werd verworpen met 63—18 stemmen. Nu liet ook de heer Brummelkamp de bakkers in de steek, gelijk met hem de bakker Elhorst en geheel de Rechterzijde met nog een 12-tal van de aanwezige liberalen.

* * *

Meer sukses behaalde de Fraksie bij de **Arbeidswet**, al moest Schaper het bittere verwijt tot minister Talma en tot de meerderheid richten, dat de 10-urendag voor volwassen mannen niet in de wet is opgenomen. Het zou voor de minister een kwestie van durven en willen geweest zijn, maar hij vertrouwt de Kamermeerderheid niet, die opkomt voor de werkgevers, welke steeds rijker worden en zich toch nog tegen dit slappe ontwerp verzetten; (16 Maart.)

De minister nam het s.-d. amendement over, om de veenderij onder de wet te brengen; (17 Maart), maar verder was hij niet te brengen, terwijl de 10-urendag door Mr. Aalberse werd verraden en de heer Van Vliet door dik en dun Talma's steun was. Schaper toonde aan, dat de groot-industriëlen de laatste jaren schatten hebben verdiend; en toch verzetten ze zich tegen de tienurendag, zodat wij verder van huis zijn dan ooit. Troelstra vulde het betoog aan, door te wijzen op de houding der Liberalen, die evenzeer aan de arbeiders bij hun strijd om de organisatie niet de geringste steun bieden.

Bij de artikelen verdedigde Duys het amendement, om de leeftijdsgrens van de „jeugdige personen” van 13-17 jaar te brengen op 14-18; het wordt verworpen met 42-30 stemmen; (21 Maart).

Ter Laan bepleitte verhoging van de leeftijdsgrens voor kinderen van 13 tot 14 jaar, waardoor feitelijk de leerplicht tevens tot 14 jaar zou worden uitgebreid. Ook dit voorstel werd verworpen; 32 stemmen tegen, 20 vóór.

Op 22 Maart verdedigde Schaper zijn amendement, dat ook ongehuwde vrouwen, die een huishouden te verzorgen hebben, 's Zaterdagmiddags geen arbeid mogen verrichten, terwijl dan het arbeidsverbod voor alle vrouwen moet ingaan 's Zaterdag om 1 uur. ('t Eerste deel werd op 23 Maart door de minister overgenomen; het tweede door de Kamer aangenomen met 41-28 stemmen.) Bovendien wilde hij de bevoegdheid van de minister beperken, om uitzonderingen toe te staan.

Vliegen kwam op tegen elke arbeid van jongens van 15 en 16 jaar in een glasblazerij, tussen 7 uur 's avonds en 6 uur 's morgens, welke nacht arbeid door de minister verdedigd was

met het smoesje van „vakopleiding”! (Aangenomen met 38-31 stemmen.)

In de vijfde plaats belaste Helsdingen zich met de verdediging van 't verbod aan vrouwen, om 's nachts haring te speten. (Verworpen met 53-16 stemmen.)

Schaper verdedigde daarna de bepaling, dat tussen elke 2 vergunningen voor overwerk 8 dagen moeten verlopen in plaats van 5.

Verder bestreed hij het amendement-Aalberse tot verbod van fabrieksarbeid voor de gehuwde vrouw, dat ook door Vliegen werd aangetast, (23 Maart), omdat de huisarbeid daardoor ontzettend zou toenemen, zodat ook nog de kinderen ongelukkig worden.

Ten slotte waren er nog een aantal amendementen, door Schaper verdedigd. 1e. Om de werkdag van 10½ uur niet toe te staan. (Verworpen met 41-29 stemmen.) 2e. Om de minister de bevoegdheid te geven, alle beschermde personen in een bedrijf te doen eindigen op Zaterdag om één uur. (Aangenomen met 36-33 stemmen.) 3e. Om het hoogste aantal uren per week (met overwerk) te stellen op 63 en 't aantal overwerkdagen te beperken tot 30 per jaar. (Verworpen met 57-12 stemmen.) 4e. Om de minimum-rusttijd voor vrouwen en jeugdige personen te stellen op 1½ in plaats van 1 uur. (Ingetrokken.)

Uit de behaalde overwinningen bleek, dat zelfs de z e Kamer verder wenst te gaan dan de minister van Arbeid, de heer Talma. Als deze gedurfd had, het bleek nu duidelijk, dan had hij de 10-urendag in de wet kunnen schrijven. Nu gaf hij zelf aanleiding, dat steeds een aantal leden van rechts zowel als van links, zeer matige en zeer gerechtvaardigde eisen afwezen en dat het geheel, onder zijn leiding en nog gedeeltelijk sterk tegen zijn zin tot stand gekomen, armzalig prutswerk blijft, waartegen nog in 't zelfde jaar een nieuw S.-D. wetsvoorstel moest worden ingediend.

Bij de verdere behandeling der wet verdedigden Helsdingen en Schaper het voorstel, om aan vrouwen 8 weken vóór en na de bevalling de fabrieksarbeid te verbieden. Het werd met 40-30 stemmen verworpen; (24 Maart).

Troelstra bepleitte tegen de minister, dat de patroon de gehele verantwoordelijkheid voor de naleving der Arbeidswet moet blijven dragen; politie en justitie zijn nu al zo slap; dat behoeft niet nog erger te worden. Ook dit amendement werd verworpen; 40 tegen 25 stemmen.

Schaper verdedigde daarop het amendement, om de werkgever bij 2 maal herhaalde overtreding binnen 4 jaar te straffen met hechtenis.

Ter Laan kwam er vruchteloos tegen op, dat kinderen van 12 jaar ook voortaan nog fabrieksarbeid mogen verrichten, als ze niet meer leerplichtig zijn.

Ten slotte werd de bepaling overgenomen, dat de wet ook van toepassing is op de militaire werkplaatsen.

* * *

Op 22 Mei begon de behandeling der Steenhouderswet, door Helsdingen met ingenomenheid begroet, ook al wilde hij verder gaan dan de minister. Zo wilde hij schadeloosstelling voor die arbeiders, die door 't bedrijf ongelukkig zijn geworden, en verdedigde hij met kracht de achturedag voor dit ongezonde vak. Spreker deed uitkomen, hoe ook hier weer, evenals bij de Arbeidswet en vooral de Bakkerswet, de conservatieve elementen van rechts en van links

tezamen optrekken tegen het weinige, wat de heer Talma voorstelde.

Bij de amendementen stelde hij voor, om zagen, polijsten en slijpen ook onder de wet te brengen. Dit denkbeeld wordt gewijzigd overgenomen door de minister; (24 Mei). Verder verdedigde hij de bepaling, dat een afgekeurde geen steenhoudersarbeid meer mag verrichten; zijn eigen voorstel, dat men eerst met 16 jaar mag beginnen; — zijn ander amendement, waarbij schadelijk gereedschap wordt verboden, en het verbod van zandsteen (30 Mei). Het eerste werd verworpen met 58 tegen 9 stemmen; het tweede gewijzigd door Talma overgenomen; het derde verwierf alleen de S. D. stemmen (31 Mei).

Nu kwamen de voorstellen over de arbeidsduur: 1o. om voor volwassenen in 3 jaar te komen tot de 8-urendag (verworpen met 50 tegen 9 stemmen); 2o. om in 3 jaar te komen tot de werkdag van 6 uren voor jeugdige steenhouders, welk amendement naar de kelder ging met 45 tegen 15 stemmen (1 Juni).

Terwijl aldus de amendementen van betekenis voor de arbeiders werden verworpen, hielden een aantal rechtsgeleerden in de Kamer zich bezig met zoveel juridische haarkloverij, dat ze door Schaper op de hak genomen werden.

* * *

Bij de heropening der Kamer in September diende Schaper namens de fraksie zijn ontwerp van een geheel nieuwe Arbeidswet in, gelijk hij die had aangekondigd bij de behandeling van de Arbeidswet-Talma. Opgenomen is het voorstel van de 10-urendag, met geleidelijke overgang naar de 8-urige werkdag.

De Duurte.

Helsdingen lichtte op 8 Juni de volgende motie toe:

„De Kamer, overwegende dat de stijging der prijzen van de eerste levensbehoefte t i j d e l i k e voorziening nodig maakt, om de salarissen der lager bezoldigde ambtenaren daarmee in overeenstemming te brengen, verzoekt de Regering daaromtrent een onderzoek te willen instellen en de resultaten daarvan met eventuele voorstellen aan de Kamer te willen overleggen.”

Naast de talrijke bewijzen uit het binnenland van de voorsteller der motie legde Duijs een stapel gegevens uit het buitenland. Na het debat wordt het woord t i j d e l i k e uit het voorstel gelicht door Helsdingen.

De motie verwierf slechts 8 stemmen; alle leden van rechts, behalve de heer De Vlucht, stemden tegen; verder een aantal liberalen en de drie aanwezige V. D.

* * *

Bij de algemene beschouwingen over de Staatsbegroting (5 Des.) kwam Troelstra op dit onderwerp terug en brandmerkte hij de houding der Regering als geheel onvoldoende, al had de motie-Helsdingen een voorstel uitgelokt, om aan de ambtenaren met minder dan f 1000 een bijslag te geven van f 20 voor eens.

Dit voorstel kwam op 21 Des. aan de orde. Helsdingen beschouwde het als de erkenning van regeringswege, dat de lonen der lagere ambtenaren over 't algemeen onvoldoende zijn. Hij verdedigde het voorstel, dat met 55 tegen

29 stemmen aangenomen werd, doch later door de Eerste Kamer naar de prullemand werd verwezen.

O o r l o g.

Het jaar 1911 is het jaar van de Militiewet, die er doorgejakkerd werd met ongekende spoed. Nauweliks was de heer Colijn minister, of zijn ontwerp verscheen. Overhaast moest het in de afdelingen behandeld worden, welk besluit genomen werd door alle burgerlike partijen zonder enige uitzondering (8 Maart). Opnieuw zou het met nog groter overhaasting in openbare behandeling komen ondanks ons heftig verzet (8 Juni), maar men begreep op tijd, dat er zo ver in de zomer geen 51 leden bij elkaar te houden zijn; zelfs niet voor de Militiewet. De behandeling werd verdaagd tot 17 Oktober.

Onderwijl kwamen de voorstellen tot aanzienlike verbetering der officierswedden, die zodra mogelijk naar de afdelingen gingen. Hierbij stonden de S. D. opnieuw in hun verzet alleen; (21 September).

De Militiewet werd er doorgejaagd met geweld, door vroeger te beginnen, later te eindigen, met avond- en nachtvergaderingen en vooral doordien de rechterzijde zo goed als geen deel nam aan 't debat en alle verzet had opgegeven: men wilde en zou gereed! Verschillende malen stemden een aantal liberalen en V. D. vóór deze overhaaste behandeling.

Bij de algemene beschouwingen wees Ter Laan op de grenzenloze geldverspilling, die 't land niets weerbaarder zal maken dan het nu is. Hij betoogde, dat ook de liberalen steeds aan die geldvermorsing meedoen, gelijk oelek bij de Legerwet van 1901, toen ook de geraamde tonnen miljoenen geworden zijn.

Ten slotte stelt hij de volgende motie voor: „De Kamer, overwegende, dat de geldelijke lasten, voortvloeiende uit de aanneming der wijzigingen in de Militiewet, zeer belangrijk zullen zijn,

en dat tengevolge der inrichting van ons belastingstelsel en der desbetreffende plannen der Regering deze lasten voornamelijk zullen drukken op de arbeidende klasse en de middenstand, die toch reeds zwaar belast zijn, acht het wenselijk, dat bedoelde nieuwe uitgaven door middel van een nieuw in te stellen speciale belasting worden omgeslagen over hen, die een inkomen genieten van ten minste /3000 en verder naarmate van de draagkracht der aangeslagenen.”

Troelstra tekende het militarisme als een instrument van klasseheerschappij; daarvoor is het staande leger nodig met zijn blijvend gedeelte! Spreker herinnert aan het Legerwet-schandaal van 1901.

Ter Laan beantwoordt bij de replieken de verschillende sprekers en verdedigt zijn motie over de weerbelasting, die verworpen wordt met 70 tegen 5 stemmen; (24 Oktober).

Bij de artikelen verdedigt Ter Laan eerst het s.-d. amendement, om de sterkte der lichte niet uit te breiden tot 23000 man, maar te houden op 17500; (verworpen met 60-25 stemmen; onder de tegenstemmers waren 8 liberalen.)

2e. Het voorstel, om die 23000 niet nog eens te verhogen met de pl.m. 1000—1500 nakomers uit een vroegere lichte. Verworpen met 79-6 stemmen.

3e. Hugenholtz verdedigt het voorstel, om het aantal zeemiliciens niet op 1000 te brengen, maar te houden op 600. Overgenomen.

4e. Helsdingen komt op tegen de instelling der militaire werkers. Troelstra valt hem bij. Het amendement wordt verworpen met 56-29 stemmen, zodat de militaire werkers, omgedoopt in „administratie-troepen”, hun intrede deden in 't leger op kommando van de minister, met goedvinden der gehele rechterzijde en 3 vrijzinnigen.

5e. Ter Laan verdedigt het amendement, om de diensttijd der bereden korpsen niet op 8, maar op 6 jaar te stellen. Het wordt verworpen met 58-6 stemmen.

6e. Duys en Ter Laan bestrijden de vrijstelling der geesteliken en kloosterbroeders, studenten in de godgeleerdheid, proefbroeders enz., te zamen tot een bedrag van 1300-1400 man per jaar. Verworpen met 67-14 stemmen; (de S.-D.; 1 V.-D. en 6 vrijzinnigen).

7e. Ook het amendement, om alans de geesteliken in opleiding, dus de studenten en de proefbroeders, dienstplichtig te maken, wordt verworpen; (66 tegen, 15 voor).

8e. Ter Laan pleit vruchteloos voor het behoud der vergoedingen voor de huisgezinnen der militieplichtigen, nu de Regering degenen vrijstellen wil, die voor een enigszins hoge vergoeding in aanmerking komen en aan al de anderen niets wil geven, behalve in het uitzonderingsgeval, dat zij reeds geruime tijd ingelijfd en geoefend zijn, bijv. bij herhalings-oefeningen.

9e. Schaper verzet zich tegen de vrijstelling van jongelui, die studeren voor de Staatsdienst in Indië of zelfs voor enig ander beroep.

10e. Ter Laan stelt een artikel voor, waarbij degenen, die persoonlijk onmisbaar zijn voor 't onderhoud van hun gezin of voor personen, in wier levensonderhoud zij voorzagen, als kostwinner worden beschouwd. — Daarnaast blijft dan het stelsel van vergoeding bestaan; zoals de Regering het voorstelt, heeft men niet de minste zekerheid, wie moeten dienen en wie niet, en de vergoeding gaat daarbij zo goed als geheel uit de wet.

Het voorstel wordt nader door Troelstra verdedigd, doch verworpen met 54-20 stemmen; het Regeringsvoorstel, waarbij in uitzicht is gesteld, dat 5100 kostwinners worden vrijgelaten en de vergoeding verdwijnt, wordt met 66 tegen de 4 s.-d. stemmen aangenomen.

11e. Daarop stelt Troelstra voor, dat een dienstplichtige, die geen kostwinner, doch zodanig persoonlijk onmisbaar is, dat zijn aanwezigheid dringend noodzakelijk is, kan worden vrijgesteld. Aangenomen.

12e. Ter Laan en Helsdingen komen op voor een eerlike en door de bevolking vertrouwde keuring. De eerste verzet zich tegen het overwicht van de hoofdofficier in de keuringsraad en tegen het gebrek aan rechtszekerheid van de lotelingen. De gehele zaak is zo overhaast in orde gebracht, dat zelfs de keuring zeer slecht is voorbereid.

13. Ter Laan stelt voor, overal van Rijkswege gymnastiek-kursussen op te richten voor kosteloze opleiding tot het examen van voor-geoefenden, om aldus tot korter dienst te komen. Het voorstel verwierf maar 20 stemmen van de 71, maar bij het debat is bereikt, dat het veel te moeilijke programma vervangen zal worden door een ander, dat bovendien niet in de wet komt, maar bij afzonderlijk besluit kan worden herzien.

14. Hugenholtz verdedigt het voorstel, om bij de zeemilitie alleen die lotelingen te plaatsen,

die er om vragen. Verworpen met 49 tegen 22 stemmen.

15. Het voorstel, om de voorgeoefenden drie maanden korter te doen dienen, werd door Ter Laan ingeleid. Het ging hierbij om de 4-maanders, die door de militaristische Regering werden weggewerkt, omdat ze te kort dienden. Het bleek, dat er geen gegevens werden overgelegd en dat de Kamer zelf in het duister gelaten werd, waarom eigenlijk deze verkorte dienst niet kon worden gehandhaafd. Daarom werd de volgende motie voorgesteld: „De Kamer, van oordeel, dat de verslagen over de viermaanders volledig dienen te worden overgelegd aan de Kamer, eer een beslissing kan worden genomen, gaat over tot de orde van de dag.”

De Regering weigerde, daaraan te voldoen, hetgeen zeer sterk het vermoeden wettigt, dat de proef met de verkorte dienst nooit eerlijk genomen is. En de Kamer was zo gewillig, de motie te verwerpen met 51 tegen 14 stemmen. Dit is het legerschandaal van 1911, waaraan een groot aantal V. D. en verdere vrijzinnigen deel hadden.

Het voorstel van de 3 maanden afslag ging daarna dezelfde weg op met 45 tegen 23 stemmen. Het stuk was klaar; de 4-maanders verdwijnen uit de wet; de verbetering van 1901 is weer teruggenomen!

16. Hugenholtz verkrijgt de verzekering, dat voor de dienst in Indië geen zeemiliciens gebruikt zullen worden zonder hun toestemming.

17. Duijs, Schaper en Ter Laan verdedigen het amendement, om de eerste oefentijd der onberede wapens van 8½ op 6½ maand te brengen. Verworpen met 54 tegen 28 stemmen.

18. Ter Laan wil van de door de S. D. voorgestelde 6½ maand 2½ maand aftrekken voor de voorgeoefenden, om aldus de 4-maanders terug te krijgen, maar dan beter dan vroeger, daar allen dan het „examen” hebben afgelegd.

19. Hij wil verder de oefentijd der bereeden wapens niet verlengen tot 2 jaar. Verworpen met 54 tegen 27 stemmen.

20. Dan stelt hij voor, het blijvend gedeelte geheel af te schaffen. (Verworpen met 53 tegen 23 stemmen.)

21. Of het in allen gevallen niet langer te houden dan 2 maanden. (Verworpen met 56 tegen 27 stemmen.)

22. Helsdingen verdedigt het voorstel, om de militaire werkers te doen aanwijzen door loting, opdat gunst en ongunst hier geen grote rol spelen. Dit wordt verworpen, doch het voordeel werd bereikt, dat hun dienst van 14½ maand werd verkort tot een verplichting van 8 maanden.

22. Verder wil hij nummerverruiling bij 't blijvend gedeelte doen verdwijnen, waardoor alleen de armsten in de kazerne blijven. (Verworpen met 58 tegen 24 stemmen.)

Met de verwerping van al deze amendementen over de eerste oefentijd was het pleit beslist: de Regering kreeg niet alleen voor de legeruitbreiding, maar ook voor de lange diensttijd haar zin, gedeeltelijk weer met vrijzinnige medewerking.

23. Ter Laan had een amendement ingediend, waarbij 't onmogelijk werd, de eerste herhalingsoefening aan de eerste oefentijd of aan 't blijvend gedeelte vast te knopen. Dit werd met 48 tegen 24 stemmen verworpen.

Maar bij dit onderwerp, de herhalingsoefeningen, werd altans één overwinning van betekenis behaald: de gehate derde verdween, na tien jaar van ijverige propaganda. De Regering zelf was zo wijs geweest, die niet meer voor te stellen. Ook de 2de oefening bij de L. W. zal verdwijnen.

24. Ter Laan komt op voor minder onmenselijke straffen in 't leger; Schaper stelt een motie voor tot verbetering der arrestlokalen. Deze moet nog behandeld worden.

25. De vrijgestelde Indise jongelieden en studenten moeten door andere lotelingen worden vervangen. Ter Laan verzet zich daartegen, maar verliest ook dit pleit; (63 tegen 11 stemmen; de S. D. en 6 liberalen.) Dit zaakje was eerst al gewonnen geweest door de aanneming van een amendement-Van Veen, maar op bevel van de minister nam de Kamer haar eigen besluit terug.

26. Ter Laan stelt voor, de invoering der nieuwe wet 3 jaar lang te verschuiven, omdat er geen geld en geen kazernes, geen kader en geen dokters zijn. Dit laatste wordt treffend aangetoond door het geval van de ongelukkige Van der Breggen, de door dokters verwaarloosde milicien.

Het voorstel wordt verworpen met 64 tegen 10 stemmen (de S. D., V. D. en 4 liberalen).

Op 23 November werd de Militiewet aangenomen met 53 tegen 34 stemmen; drie oud-liberalen hielpen mede; óók alle aanwezige rechtse „demokraten”.

* * *

Bij de begroting van Oorlog (21 Des.) toonde Ter Laan aan, dat de nieuwe minister Colijn hetzelfde doet als zijn voorganger Cool, die men dus niet had behoeven weg te zenden; beiden achten verhoging der officierswedden het eerst nodig en daarbij verbetering van hun pensioenen, zonder dat ze er een sent voor betalen, wat een gloeiend schandaal is.

Spreker vroeg volkomen dezelfde rechten voor iedere burger in het leger, ook voor de socialist.

Hij diende een amendement in, om de verhoging der officierswedden niet toe te staan. (Verworpen met 69 tegen 8 stemmen; de S. D. en de heren Teenstra en Ferk; 21° Des.)

Vlak daarna waren de arbeidsvoorwaarden der Rijkswerklieden aan de orde, die óók iets verbetering krijgen..... 1 sent per uur, dat is, gelijk Helsdingen opmerkt, niet eens een vergoeding voor de loonsvermindering van 1906 en 1907!

De gehele Oorlogsbegroting werd aangenomen met 64 tegen 13 stemmen. (S. D., V. D. en de heer Ferk.)

Ten slotte werd bovendien nog aan de verhoging der officierswedden 9 maanden terugwerkende kracht gegeven met 56 tegen 21 stemmen. Tegen stemden de S. D., 11 liberalen, 1 V. D. en 3 R. K.

Justitie.

Het eerste werk van 't jaar 1911, dat in openbare behandeling kwam, waren de z.g. zedelijkheidswetten. Hugenholtz toonde aan, dat er met een wet aan de zedelijkheid betrekkelijk weinig gedaan kan worden, omdat de zedeloosheid voortkomt uit de wanverhoudingen in de samenleving (21 Febr.). Het voorgestelde ontwerp lijdt bovendien nog aan onduidelijkheid, zodat

men niet weet, welke onzedelijke boeken of voorwerpen worden bedoeld. Spreker eiste ten slotte voor iedere burger het recht, om uit te maken, of hij gebruik wil maken van Neo-Malthusiaanse middelen.

Troelstra verdedigde de strafbaarstelling van de verleiding van een minderjarige in plaats van 't voorgestelde artikel over de homo-sexualiteit; zijn voorstel werd met 61 tegen 22 stemmen verworpen. (1 Maart.)

Helsdingen verdedigde het verbod van bordelen. (2 Maart.)

Bij de eindstemming op 16 Maart verdedigde Troelstra het voorstel, om een jaar uitstel te geven voor de boekmakers te Vlissingen en Middelburg. De fraksie verklaarde zich tegen de zedelijkheidswet in haar geheel, ondanks enkele goede bepalingen daarin. Zij deed niet mee aan de pogingen, later door de heer Van Karnebeek gedaan, om de totalisator, d.i. de dobbelarij op wedrennen, nog „enkele” jaren toe te laten; (21 Juni.)

* * *

Bij het „eedswetje” (2 Juni) bestrafde Troelstra de verplichting tot het afleggen van een eed van degenen, die daartegen gemoedsbezwaaar hebben, hetzij ze lid zijn van een kerkgenootschap of niet. Hij kwam ertegen op, dat aan de verklaring van een ongelovige minder waarde zou worden gehecht dan aan die van een lid van enig kerkgenootschap en noemde het voorstel-Regout een aanslag op de rechten van een groot aantal burgers. Het amendement tot vrijstelling van de eed van hen, die gemoedsbezwaren hebben, werd verworpen met 40 tegen 21 stemmen; (7 Juni.)

* * *

Schaper dringt bij de begroting (23 Nov.) aan op een strafbepaling tegen de gedwongen winkelnering; Duijs handelt over het klassekarakter der Nederlandse Justitie. Hij dringt aan op verbetering van 't Arbeidskontraakt, op regeling van de rechtstoestand der ambtenaren en op eerlike uitvoering der kinderwetten.

Opnieuw komt Duijs (27 November) met een groot aantal feiten van ergerlike klassejustitie en wijst hij op partijbenoemingen, zelfs bij de rechterlike macht. Ten slotte toont hij aan, dat justitie en politie bij stakingen werktuigen zijn in de hand der bezittende klasse.

Hij protesteert er tegen, dat rechters, die zich aan wangedrag schuldig maken, worden bevorderd.

Schaper en Ter Laan vragen betere maatregelen voor de veiligheid van het verkeer met auto's.

Schaper en Troelstra keuren het af, dat betogingen van het volk tegen Kamerleden een persoonlijk karakter dragen, gelijk het geval geweest is een enkel ogenblik met de heer Lohman, maar zij keuren goed, dat het Haagse volk opkomt, om te manifesteren, wanneer opnieuw, gelijk in September, onze rechten worden gekrenkt; (29 Nov.). Het geval met de heer Lohman was hoogst onschuldig in vergelijking met wat tal van onze sprekers is overkomen, zonder dat er toen door de pers of de geestelijkheid van rechts enig verzet tegen aangetekend is.

Hugenholtz bepleitte hervorming van het gevangeniswezen; Troelstra behandelde het ont-

slag van de onderwijzer Schriel aan 't Rijksopvoedingsgesticht te Amersfoort.

Duijs verdedigt het voorstel der Regering, om subsidie te geven aan instellingen tot rechtshulp aan on- en minvermogenen, al had hij de regeling liever anders gezien; (4 Des.).

* * *

Bij de algemene beschouwingen over de Staatsbegroting, diende Troelstra een motie in over de handhaving van 't recht van posten door arbeiders, luidende:

„De Kamer, van oordeel, dat het openbaar gezag onpartijdig dient te zijn ten opzichte van conflicten tussen werkgevers en werknemers;

„dat de handhaving der openbare orde dient plaats te hebben met eerbiediging der wettelijke rechten van beide strijdende partijen;

„dat hiertoe ook behoort het recht der vakverenigingen om te posten, zolang dit niet geschiedt met schending van bestaande wettelijke bepalingen;

„dat zowel vanwege de politie en het Openbaar Ministerie als in sommige gemeenteverordeningen op dit recht inbreuk wordt gemaakt;

nodigt de Regering uit, zodanige maatregelen te willen nemen, dat de handhaving van dit recht in de praktijk blijft gewaarborgd.”

Deze motie komt later in behandeling; (5 Des.)

Zij werd ingediend naar aanleiding van de houding van de burgemeester van Amsterdam bij de Zeeliedenstaking. Over deze staking zelf sprekende, betoogde Troelstra, dat de arbeiders tot terrorisme waren gedreven door de overheid, die daarna dan tegen hen optreedt met haar overgrote macht. Spreker keurt ook onder deze omstandigheden het terrorisme af, al heeft hij eerbied voor de toewijding en de geestdrift, waarmee de strijd in Amsterdam is gestreden. Hij dringt er op aan, dat de Regering de schromelijke misstanden bij de zeelieden wegneemt; dit is het enige middel, om een nieuwe botsing te voorkomen.

Vliegen behandelde bij deze gelegenheid (6 Des.) het gebeurde op Kattenburg ten tijde der Zeeliedenstaking, toen het gezag zich niet wist te plaatsen boven de partijen, maar het toelegde op een scherp konflikt. Spreker toonde met de feiten aan, waarom hij aan moedwil moet denken, waarmee de schietpartijen in Amsterdam zijn op touw gezet, waarmee men de arbeidersbevolking prikkelde, tartte en uitlokte tot daden van geweld. Niet de burgemeester, maar de militairen waren baas in Amsterdam en de stakers werden op velerlei wijze lastig gevallen.

Bij de replieken (op 7 Des.) voegde Troelstra er bij, dat de grote ophitser en opruijer „Het Handelsblad” geweest is, terwijl juist de S.-D. onophoudelijk het terrorisme bestrijden. Alleen vallen wij arbeiders, die in staking zijn, niet in de rug aan.

Vliegen toonde aan, dat er in het antwoord van de minister heel wat onjuistheden voorkwamen; dat aan de stakers het vrije gebruik van telegraaf en telefoon is geweigerd en dat de overheid zeer partijdig te werk is gegaan.

B u i t e n l a n d s e Z a k e n .

Hugenholtz dringt aan op het sluiten van algemene, onbepaalde arbitrageverdragen, al ontveinst hij zich geen oogenblik, dat het mi-

litarisme het noodzakelijk gevolg is van het kapitalisme, gelijk in deze tijd van Marokko- en Tripoli-oorlogen maar al te duidelijk opnieuw blijkt. Spreker acht in het bijzonder een bevredigende regeling met Venezuela zeer gewenst.

Hij onderwerpt de houding van de Nederlandse vice-konsul Zeehandelaar te Los Angeles in Californië, die zeer sterk partij kiest vóór de patroons en tegen de arbeiders aldaar, aan scherpe kritiek.

Binnenlandse Zaken.

Vliegen drong op spoed aan met de nieuwe regeling der gemeentebelastingen; op grenswijziging tussen verschillende gemeenten; op pensionering van de gemeente-ambtenaren; op herziening der kiesdistrikten; op een zorgvuldiger samenstelling der stemburo's, naar aanleiding der Haagse „vergissingen”; (12 Des.).

Spreker behandelt daarna de verschillende bestuursonregelmatigheden, die plaats hadden te Alblasserdam, Hengelo, Zaandam, Kerkrade, Schaesberg.

Verder vraagt hij, naar aanleiding van de onmenselijke behandeling van een arme in het werkhuis te Workum, beter toezicht op deze soort van gestichten.

Hij drong ten slotte aan op uitbreiding van het aantal ambtenaren bij 't Centraal Bureau voor de Statistiek.

Schaper bepleit verbetering in de geneeskundige hulp ten platten lande en van de toestand van verplegers en verpleegsters in de ziekenhuizen en gestichten, ook door een regeling van de arbeidsduur.

Ter Laan vraagt steun voor vakantie- en herstellingskolonies.

Schaper wil nog veel meer gedaan hebben voor de bestrijding van tuberculose; (13 Des.).

Ter Laan bestrijdt de heffing van een gemeentelijke drankaksijns te Den Helder en Vliedingen en op Vlieland; (20 Des.).

Onderwijs.

Op het gehele gebied van 't volksonderwijs kwam ook weer in dit jaar niets nieuws tot stand. De Kamerfraksie maakte gebruik van haar recht tot initiatief en stelde zelf een wetsontwerp tot verbetering van de leerplicht op, bevattende:

- 1o. verlenging van de leerplicht tot 14 jaar;
- 2o. wegneming van 't landbouwverlof;
- 3o. strafbaarstelling van de werkgevers.

Het voorstel, dat is opgesteld in verband met Schapers Arbeidsontwerp, werd op dezelfde dag ingediend; (20 September.)

* * *

Bij de begroting kwamen zeer veel onderwerpen aan de orde, ook reeds in vorige jaarverslagen vermeld. Bij 't Hoger Onderwijs trok het Leidse ontgroeningsschandaal de aandacht. Ter Laan kwam er tegen op, dat de heer De Visser strafvervolging tegen de studenten afkeurde, maar betoogde tevens, dat straf in dergelijke gevallen niets baat. Troelstra stelde de toon, die in arbeiderskringen heerst, tegenover die, welke in de studentenwereld ingeslopen blijkt.

Bij 't M. O. drong Ter Laan op evenredig schoolgeld en op openbare vakscholen aan. Bij

't L. O. wees hij op de verkeerde gevolgen der subsidie-regeling, die aan de standescholen veel meer geld geeft dan voor de volksschool. Spreker gaf voorbeelden van klerikale onderwijsverwaarlozing, terwijl er tevens aanhoudend wrok en haat gezaaid wordt tegen de openbare school. Ten slotte behandelde hij de onvoldoende jaarwedden; ook van rechts wordt nu sterk op verbetering aangedrongen, zodat de tijd gunstig is voor de behandeling van sprekers motie, reeds in 1907 ingediend. De behandeling wordt voor 't volgende jaar toegezegd.

Ter Laan vroeg daarnaast verbetering der opleiding; meer Rijkshulp voor noodlijdende gemeenten als Emmen; beter maatregelen voor zwakzinnigen en veel meer zorg voor de lichamelijke opvoeding der jeugd. Hij bestreed de Regeringssubsidie voor de kristelijke bewaarschool-eksamens, omdat de eksamens van de Overheid zelf moeten uitgaan. Zijn amendement werd met 39 tegen 17 stemmen verworpen; (19 Des.).

Marine.

Ook aan deze afdeling van 't militarisme werd door de Regering behoorlijk zorg besteed. Er werd o.a. een nieuw pantserschep voorgesteld, dat echter op voorstel van Dr. Kuyper uit de begroting gelicht werd, om in 't begin van 1912 terug te verschijnen. Daardoor liep Hugenholtz op de laatste dag van 't zittingsjaar vrij van zijn algemene beschouwingen over het materieel der vloot. En op voorstel van de heer Roodhuyzen werd toen ook de bespreking van de belangen van het personeel tot die nadere gelegenheid uitgesteld.

Finansiën.

Bij 't voorstel tot wijziging der Erfenisbelasting betoogde Vliegen, dat er te weinig gehaald wordt uit de direkte belastingen; (7 Maart). De indirecte drukken veel te zwaar op de arbeidende klasse. Spreker verdedigt zijn amendement, om 10 miljoen gulden meer te verkrijgen uit de belasting op de erfenissen; hij wil de lasten leggen op de bezitters. Tevens toont hij aan, dat de dreigende invoerrechten geheel onnodig zouden zijn, als men dit amendement aannam.

Het wordt evenwel verworpen met algemene stemmen op de onze na; (10 Maart.)

* * *

Bij het wetje tegen de ontduikers van de aksijns op het gedistilleerd, kwam Schaper scherp in verzet tegen de bescherming van belastingontduiking, opnieuw blijkende uit een amendement van „Rechts”, dat de Regering over moest nemen, maar waartegen Schaper weer het oude voorstel plaatste; (9 Juni).

Op heftige wijze trad nu, en bij de voortzetting van dit debat op 29 Juni, de heer Lohman tegen hem op. Schaper toonde hem aan, dat hij wel de laatste is, om iemand anders van verdachtmaking te beschuldigen.

* * *

Bij de begroting (20 Des.) drong Ter Laan aan op de verbetering der Personele belasting; hij vroeg gelijkstelling der socialistisegebouwen met die van Patrimonium en de R.-K. Volksbond, en bepleitte ten slotte lotsverbetering voor de kommiezen.

Landbouw, Nijverheid en Handel.

Als een der middelen, waardoor de Regering de belangen van de landbezitters, hier en in de koloniën, bevordert, kwam de verbetering van 't landbouwonderwijs aan de orde. De S. D. Kamerfraksie stemde vóór verbetering ook van dit onderwijs, maar eiste tevens de steun der Regering voor de ontwikkeling van de landarbeiders (14 Maart). Dit natuurlijk vruchteloos; ook van de instelling van beurzen komt voorlopig zo goed als niets of helemaal niets terecht, noch van evenredig schoolgeld.

* * *

Bij de begroting (18 Des.) tekende Schaper verzet aan tegen het gruwelijk onrecht, dat er nog altijd geen landbouwongevallenwet is en vroeg hij een aantal maatregelen van Regeringswege tot verbetering van de toestand der kleine luyden ten platten lande.

Vliegen drong op meer spoed bij de staatsontginning van de steenkoolmijnen aan (20 Des.). Hij eiste beter veiligheids- en andere maatregelen in 't belang der mijnwerkers, b.v. woningbouw; beter voorziening bij ziekte, invaliditeit en ouderdom; beter rechtstoestand; beter loon.

Hugenholtz vraagt maatregelen in 't belang der Zuiderzeevissers, o.a. verbod van het eeroo nestvissen.

Schaper dringt aan op een wet voor de schepelingen en op beter reddingsmiddelen aan de kust. Hij vraagt scherpe bepalingen tegen de gedwongen winkelnering en maatregelen tegen de huisindustrie. (21 Des.)

Spoorwegen.

Naar aanleiding van het ontslag van de arbeider Franken te Zaandam interpelleerde Troelstra over de vrijheid en 't recht van vakorganisatie bij de spoorwegen; (16 Mei.) Hij kwam daarbij krachtig op tegen minister Regout, die zich steeds laat leiden door zijn sterke tegenzin tegen de vakbeweging, tengevolge waarvan de rechteloosheid van het personeel tot in het oneindige voortduurt. De minister houdt zich zelf voor een model-werkgever, maar wat hij als minister te doen heeft; erkenning der vakorganisatie, dat laat hij na. Spreker ging na, wat dan eigenlijk Regout als werkgever is en behandelde verder de loonsvoorwaarden van 't spoorwegpersoneel en de pensioenrechten.

In zijn repliek op 17 Mei verdedigde hij de Ned. Vereniging nader tegen de ministeriële aanvallen, terwijl Vliegen het opnam tegen de v. d. Treub, die de spoorwegarbeiders nog afhankelijker wenste te maken dan de werklieden bij een partikulier en die 't zo afkeurt in de N. V., dat deze zich plaatst op het standpunt van de klassenstrijd.

Op de eis van de erkenning der Ned. Vereniging kwam ook na herhaalde vragen geen enkel bevredigend antwoord.

* * *

Het verenigingsrecht der spoorwegambtenaren werd opnieuw door Troelstra aan de orde gesteld bij de algemene beschouwingen over de Staatsbegroting; (5 Des.) Opnieuw toonde hij aan, welk roekeloos spel de minister speelt, te meer daar hij bovendien nog de kommissie van beheer van 't pensioenfonds bij de S. S., voor

't merendeel bestaande uit vertegenwoordigers van 't personeel, wil opheffen.

Bij de begroting behandelde Troelstra meer in bijzonderheden de toestand van 't personeel. De nieuwe dienstvoorwaarden zijn in sommige opzichten slechter dan de oude; de teleurstelling is algemeen onder de lagere beampten en de werklieden, op wier kosten bezuiniging de leuze blijkt te zijn. Daarbij komt nog een krenterige toepassing van het nieuwe reglement. Het maksimum van de diensttijden is veel te hoog en op de vrije dagen wordt soms nog beslag gelegd. Spreker betoogt, dat alleen beter zorg voor het personeel en de erkenning der moderne vakbeweging de middelen zijn, om dreigend gevaar te voorkomen en bevrediging te schenken; (14 Des.)

Posterijen.

Helsdingen toonde het onvoldoende van verschillende lonen aan (15 Des.); bestreed de toelage naar 't aantal kinderen, het fooienstelsel en de beperking van het verenigingsrecht. Spreker wees er op, dat verlot geweigerd werd voor de Rode Dinsdag. Hij eindigde met aan te dringen op erkenning van en samenwerking met de vakorganisatie.

Indië.

Bij de begroting (21 Nov.) wees Vliegen op het grote tekort op de Indise dienst en op het slechte financiële beleid. Daarbij komen nu en dan cholera, tifus en hongersnood.

Hij drong aan op reorganisatie van het bestuur; een betere belastingregeling voor de Javaan; op meer industriële ontwikkeling en staatsexploitatie, terwijl hij tegelijkertijd de Colijn-kongsie en de overige uitbuiters met hun hoge dividenden bestreed. De inlander moet groter deel hebben van hun winst en beter opgeleid worden; aan het Europese kapitaal behoren minder concessies gegeven te worden, b.v. voor de petroleum. Nu wordt er voortdurend roofofbouw gepleegd.

Verder bestrijdt hij Regeringsdwang in godsdienstzaken, gelijk de kristen-hadji's als de heren Kuypers, Bogaardt en Scheurer die wensen.

Hugenholtz valt hem hierin bij; hij waarschuwt er tegen, aan de inlanders kristelijk onderwijs op te dringen. Het broeit in de gehele wereld van de Islam.

Eveneens dringt hij op een verstandige Chinezenpolitiek aan: de Chinezen moeten dezelfde rechten hebben als de Europeanen, — ook de onbemiddelde Chinezen.

Bij de artikelen verzet Duijs zich tegen de f 132.000 + f 20.000 jaarwedde van de Gouverneur-Generaal, alsmede tegen de f 400.000 „tafelgelden" van de hogere ambtenaren.

Hij bepleit vrijheid van drukpers.

* * *

Schaper oefende felle kritiek op enkele leden van de rechterlijke macht in Indië, die hier zelf moesten terechtstaan, in 't bizonder op een familielid van „een invloedrijk lid der Kamer"; (23 Nov.). De volgende dag kwam de heer Lohman zijn schoonzoon verdedigen met de bewering, dat deze was vrijgesproken en daarna in Indië was geplaatst niet bij de rechterlijke macht, maar aan de Sekretaris. Dit alles met zeer veel ophef, waarop Schaper antwoordde, dat hij zijn inlichtingen van tot wanhoop gebrachte slachtoffers volkomen betrouwbaar

weet; hij biedt de heer Lohman aan, dat deze een commissie mag benoemen voor onderzoek. Daarvan is geen gebruik gemaakt.

* * *

Schaper dringt aan op een betere koelie-oronnantie en op invoering van het opiumverbod; Duijs op inrichting van een kadaster voor Java en op bescherming van de inlander tegen de suikerindustriëlen.

Vliegen behandelt de hervorming van 't bestuur in de Vorstenlanden; Hugenholtz het vervoer van mindere militairen door de Paketmaatschappij; Ter Laan de strijd om de scholen in de Minahassa en de verdere zaken, het Europees en Inlands onderwijs betreffende; Helsdingen het spoorwegverkeer.

Ter Laan komt op tegen de steeds stijgende oorlogsuitgaven in Indië, die de f 36.000.000 hebben overschreden, ongerekend wat Marine verslindt. Verder komt hij op tegen soldaten mishandeling, gelijk Hugenholtz de toestanden van het personeel der Marine behandelt.

* * *

Hugenholtz behandelde de belangen van Suriname en Curaçao; (21 Des.).

E e n a a n t a l o n d e r w e r p e n

van verschillende aard waren voorts nog in behandeling.

Ter Laan stelde een motie over de wedden-

regeling der Haagse Departementsambtenaren, welke aangenomen werd op 19 Mei.

Helsdingen drong nog eens aan op herziening van de jachtwet.

Schaper interpelleerde over de houding van de Rotterdamse watersehout bij de Zeeliedenstaking, die zich daarbij niet onzijdig hield, maar de onderkruipers hielp en aldus de reders begunstigde; zelfs kwam hij nu tegen zijn gewoonte aan boord van een schip. Spreker stelde een motie voor, ook door Troelstra verdedigd; deze wordt verworpen door alle burgerlike leden, in de Kamer aanwezig; (5 Juli).

Bij de verschillende hoofdstukken der begroting werd menige poging gedaan voor lotsverbetering, voor de pensioensaanspraken of voor het recht van tal van lagere ambtenaren: klerken, schrijvers, veldwachters, kanaalbeambten, wegwerkers, ambtenaren bij de statistiek en bij de Koninklike Bibliotheek, werklieden aan de Landsdrukkerij en de Munt, beambten aan de Departementen, enz.

Verder werden een aantal distriktsbelangen behandeld, o.a. afwatering, verkeer, onderwijs.

D e S.-D. K a m e r g r o e p

verrichtte op de gewone wijze haar taak; alle leden namen gedurende het gehele jaar regelmatig aan de arbeid deel. Er werden 30 klvergaderingen gehouden, zo ter behandeling van de werkzaamheden voor de afdelingen en de openbare zittingen der Kamer als ter voorbereiding van onze eigen voorstellen.

De Sekretaris,

K. TER LAAN.

Scheveningen, 16 Maart 1912.